

הרב בצלאל אריה שטכלר חבר הכולל העליון ע"ש וקסנר

לעי"ג זקן אשתי
קרוב לב לאשתי בפרט בשנים האחרונים
הרב אליעזר בן הרב אליהו רבינוביץ זצ"ל
מתלמידי הרה"ג רב ברוך בער ליבוביץ זצ"ל
חבר ועד הישיבות דליטא
הר"ר ק"ק זבחי צדק בוילנא
חבר ועד ההצלה
ומנהלת ישיבת נר ישראל דבאלטימאר
יותר מארבעים שנה

בענין גדר מושיט ותרומתו להבנת גדר מלאכת הוצאה*

תוכן הענינים

סימן א - הקדמה כללית: הבדלים בין מושיט למוציא, וקושיות עקרוניות בגדר מושיט

סימן ב - מושיט כתולדה דהוצאה

- הקדמה בגדר אבות ותולדות בכלל מלאכת שבת ובהוצאה
- שיטת התוס' במושיט תולדה דהוצאה
(א) עיון בהבדלים בין מושיט להוצאה לדעת התוס':
שנים שעשאוה במושיט לתוס' \ עקירה והבאה אצלו במושיט לתוס' \ למעלה מי'
במושיט לתוס' \ למטה מי' במושיט לתוס' \ גדר הוצאה לתוס'
(ב) גדר חדש תולדות הוצאה לתוס':
המעביר מרה"י לרה"י דרך רבים \ תולדה דתולדה בהוצאה \ הצטרפות תולדה
לאב בהוצאה \ כח התולדה ללמד על האב וגדר הוצאה מלאכה גרועה היא \
ילפינן זורק ממושיט
- שיטת הרמב"ם במושיט תולדה דהוצאה: מושיט הוא הוצאה גרועה
- שיטת שאר הראשונים במושיט תולדה דהוצאה
(א) שיטת המאירי: מושיט כמעביר ד"א ברה"ר \ הבלדים בין מושיט להוצאה להמאירי
(ב) שיטת הרא"ה: מושיט כמוציא מרה"י לרה"ר
(ג) שיטת הר"ן: מושיט כמוציא או מכניס
(ה) סיכום שיטות במושיט תולדה דהוצאה

* תודתי נתונה למו"ר ראש הכולל ע"ש ברן הרה"ג רב מיכאל רוזנצווייג שליט"א
לכל הערותיו והארותיו. וכן לכל חברי הכולל שעזרו לי בליבון ענינים אלו, ובפרט
למורי ורבי וידידי שואל ומשיב בביהמ"ד הגדול הר"ר חיים ליב פעקער שליט"א.

סימן ג' - מושיט כאב

א. שיטת הריטב"א דמושיט אב מעין מלאכת הוצאה

(א) גדר אבות הרבה מעין מלאכה אחת

התראה באבות הרבה מעין מלאכה אחת

ב. מושיט כאב בפנ"ע

(א) שיטת הרה"ג רב מנחם זעמבא דמושיט כהוצאה במקום מחודשת:

יחס גדר רשות לעצם יסוד מלאכת הוצאה \ השגה על הבנת הת"ח בדעת הרשב"א

(ב) שיטת רב האי גאון (מובא ברשב"א):

באלכסון אחת \ חפצא ארוכה \ שנים שעשאוה חייבים (ומושיט אין לו תולדות –

בהערה) \ דעת רב האי אליבא דהריטב"א \ מושיט למטה מ' לרב האי – נפק"מ

בין הרשב"א להריטב"א \ סיכום נפק"מ בין רב האי ושאר ראשונים

סימן ד' - פירוש גוזזטראות כסימן לגדר מושיט

סימן ה' - סיכום כללית – ז' הבנות בגדר מושיט*

* * *

סימן א' - הקדמה כללית והבדלים בין מושיט להוצאה

איתא בריש פרק הזורק (צו). שהמושיט חפצא מרה"י לרה"י אחרת דרך רה"ר - חייב. פירוש מושיט, שהגברא נשאר לכל המעשה ברה"י הראשון, אבל הוא עוקר חפצא מרה"י א' ומושיט ידו עם החפצא דרך אויר רה"ר לתוך רה"י שניה, ומניח החפצא שמה ברשות היחיד השניה. מקור חיוב במושיט (משנה שם) וז"ל שכך היתה עבודת הלויים במשכן - שתי העגלות זו אחר זו ברה"ר מושיטין הקרשים מזו לזו. ופרש"י (שם ד"ה שכך) וז"ל שתי עגלות זו אחר זו ברה"ר פורקי משכן מושיטים לאותן שעל העגלות שאצלן והן מושיטין לאלו שלפניהם, עכ"ל.

* עוד כמה ענינים ששייכים למושיט הארכתי בהם בהערות: שנים שעשאוה במשכן [4], ביאור שיטת תוס' במעביר מרה"י לרה"י דרך רבים [9], תולדה ותולדה במושיט [10], קרבן א' או ב' באבות הרבה מעין מלאכה א' [25], מספר ל"ט מלאכות [26], מושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך כרמלית [28], מושיט כאיסור חלות ואין תולדות למושיט [31].

בפשטות אנו מבינים שדין זה בכלל ה' הוצאה, שלא רק חייב משום מלאכת הוצאה במוציא הגברא עם החפצא מרה"י לרה"ר או מכניס לרה"י מרה"ר, אלא אפי' כשמושיט ידו וחפצא בתוכה מרה"י אחת לרה"י שנית דרך רבים חייב. אבל לאחר עיון יותר בדיני "מושיט" מציינו שיש כמה חילוקי דינים בין מושיט להוצאה רגילה.

א. מרה"י לרה"י. בין בהוצאה בין בהכנסה הגברא עושה מעשה ברה"ר – או מניח שם חפצא או עוקר משם חפצא. כאן במושיט אין הגברא עושה שום חלק מן המעשה ברה"ר, בין עקירת החפצא בין הנחת החפצא נתקיים ברה"י. א"כ שונה מושיט מהוצאה, דבמושיט אין צריכים עקירה או הנחה ברה"ר כמו בהוצאה רגילה.

ב. חייב אפי' למעלה מי'. ויש לדחות הבדל הראשון, דאע"פ דעקירתו והנחתו ברה"י, אבל הגברא מעביר החפצא דרך רה"ר, כמו כל הוצאה יש התיחסות לרה"ר ע"י עקירה או הנחה, כאן מייחס מושיט לרה"ר ע"י העברת ידו עם החפצא ברה"ר. אמנם, אפ"ה גם בעצם העברתו דרך רה"ר מציינו חילוק בין הוצאה למושיט, דכלל הוא בדיני רה"ר (שבת ז.ז.) אין רה"ר תופסת למעלה מי'. א"כ שונה מושיט מהוצאה, בהוצאה למעלה מי' לא הוי רה"ר, אבל במושיט אפי' למעלה מי' נחשב כעובר ברה"ר.¹

ג. פטור למטה מי'. הוצאה למטה מי' היא עיקר מקום חיוב הוצאה, דעיקר מקום רה"ר היא למטה מי' כדביארנו. אמנם, במושיט

¹ הכלל דאין רה"ר למעלה מי' סוגיא ארוכה ואכמ"ל דכבר ביארו הענין ע"י שאר חברי הכולל, ע"י בספר זה במש"כ הרב יוסף קלינסקי בענין אויר רה"ר וכן הרב יעקב ווערבלאוסקי שליט"א בענין ידו למעלה מי'. ע"ש בפנ"י דכתב דהטעם דאין רה"ר למעלה מי' הוא דדרך תשמיש רה"ר רק למטה מי'. והוסיף הפנ"י, א"כ, במושיט דדרך תשמישו ברה"ר הוי למעלה מי', נחשב רה"ר אפי' למעלה מי'. לפ"ד הפנ"י אין במושיט למעלה מי' שום חידוש, כל החידוש הוא האיך להבין כלל אין רה"ר למעלה מי'.

מצינו שהסתפקו תוס' אם דווקא למעלה מי' חייב, והמושיט למטה מי' פטור. א"כ שונה מושיט מהוצאה, בהוצאה למטה מי' ודאי חייב, במושיט אפשר דווקא למעלה מי' חייב.

ד. אי"צ עקירה. לדעת רב האי ודעימיה (מובא בריטב"א ר"פ הזורק), במושיט חייב דווקא היכא דראשו א' של החפצא עדיין אגוד ברשות היחיד הראשונה כשמגיע ראשו השני לרה"ר השניה. בהוצאה רגילה מבואר דאין חיוב הוצאה עד שכל החפצא מנותק מרשות הראשונה (עי' במש' צא:). א"כ שונה מושיט מהוצאה לדעת רב האי, בהוצאה בעינן כל החפצא מנותק מרשות הראשונה, במושיט חייב דווקא היכא דהחפצא עדיין נמצא ברשות הראשונה. וכמו"כ כתב החזו"א (בחידושים שנדפס מחדש על הדף ריש פרק הזורק) דאי"צ עקירה ע"מ להוציא במושיט, דאין עקירה במושיט דומה לעקירה בהוצאה, במושיט אין עקירה חלק חשוב מעיקר מעשה דמושיט.

ה. מוליך ולא מביא. איתא בריש מס' שבת, דבהוצאה רגילה אין חילוק בין אם הגברא מוליך החפצא מרשות שנמצא בו, או אם הוא מביא מרשות אחרת לרשותו. אבל במושיט כתב הריטב"א בעירוובין (לג.) והשפ"א בשבת (ה.) דווקא חייב באופן שמוליך החפצא ממנו ולא באופן שמביא חפצא ברה"י הרחוק ממנו לרה"י שבו נמצא הגברא, דרך רה"ר. א"כ שונה מושיט מהוצאה, בהוצאה מוליך ומביא שוים, במושיט חייב דווקא במוליך.

ו. איתא בריש פרק הזורק דמושיט חייב דווקא אם מושיט בדיוטא א'. לדעת רש"י הכוונה דווקא לרוחב רה"ר ולא לאורך רה"ר, שכך היתה עבודת הלויים במשכן. בשאר דיני הוצאה לא מצינו שום הבדל בין דיוטא א' לב' דיוטות. א"כ שונה מושיט מהוצאה, דמושיט חייב רק בדיוטא א'.

ז. איתא בירושלמי (יא:ב) דמושיט חייב דווקא ע"י שנים (שני בני אדם – א' מושיט לחבירו). משא"כ בהוצאה רגילה איתא במש' פרק המצניע דשנים שעשאוה פטורים בזה יכול וזה יכול. ובאמת, ה"ה בכל מלאכות שבת שנים שעשאוה פטורים. א"כ שונה מושיט מהוצאה, ושונה

מושיט מכל מלאכות שבת, דמושיט דווקא חייב ע"י ב' בני אדם, והוצאה ושאר מלאכות דווקא ע"י אחד (אא"כ זא"י וזא"י)?

שבעה הבדלים האלו בין מושיט להוצאה פותחים שאלות עקרוניות בגדר דין מושיט. האם מושיט א' מדיני הוצאה, או האם ההבדלים בין מושיט להוצאה מגלים לנו שמושיט הוי פרשה בפנ"ע? ואם מרחיבים הגדרת הוצאה לכלול אפי' מושיט עם כל הדינים השונים האלו – האם זה מגלה לנו יסוד חדש בגדר דין הוצאה? ואם מושיט הוי דבר שונה מהוצאה – מהו הגדרת פרשה החדשה של מושיט – מהו גדר מעשה איסור דמושיט?

הדיון הראשי בראשונים ואחרונים שמדגיש השיטות העקרוניות בגדר מושיט הוא מחלוקת לענין אם מושיט הוי אב או תולדה. לכמה ראשונים – תוס' (שבת ב. ד"ה פשט) הרמב"ם (שבת יב:?) והמאירי (ר"פ הזורק), מושיט הוי תולדה דהוצאה. לדעת הירושלמי (שבת ז:ב), וכ"פ הרמב"ן (שבת עג. ד"ה מתני') מושיט הוי אב בפנ"ע. ודיעה אמצעית היא דעת הריטב"א (עג. ד"ה) דמושיט הוי אב (כדעת הירושלמי), אבל אב מעין מלאכת הוצאה, ולא אב בפנ"ע (וכמו"כ כתב במגן אבות ד, ד).

עלינו לעיין בכל שיטה ושיטה להבין מהו גדר מעשה מושיט, ומהו גדר הוצאה, ולמה לפי דעתם מושיט הוי בכלל הוצאה, או לא הוי בכלל הוצאה? וגם יש לדון, אם הושטה בכלל הוצאה, על מה תלוי מחלוקת אם מושיט הוי כאב דהוצאה או כתולדה דהוצאה? ואם מושיט אינו בכלל הוצאה אלא אב בפנ"ע, יש לעיין מהו גדרו המחודש?

סימן ב' - מושיט כתולדה דהוצאה

א. הקדמה

כדי להבין אם מושיט כתולדה דהוצאה או אב, עלינו לחשוב בקיצור על גדר אבות ותולדות דשאר מלאכות ובפרט בהוצאה. א'

מקושיות עקרוניות ללימוד מסכת שבת היא מהו גדר של אבות ותולדות. מה הם התנאים הנצרכים כדי לקבוע אב מלאכה? יודעים שתולדות הם מעשים הדומים להאב, אבל מהו גדר "דמיון" לאב?

בפרט בלימוד מלאכת הוצאה, שכבר כתבו כמה ראשונים (עי' תוס' ב. ד"ה פשט) שהוצאה מלאכה גרועה היא, עלינו לשאול אם התנאים לקבוע אב לגבי מלאכת הוצאה שונים או דומים לתנאים לקבוע אב בשאר מלאכות שבת? וכן יש לשאול אם תולדות מלאכת הוצאה צריכים אותו מדרגה של דמיון לאב כשאר מלאכות, או אם יש תנאים שונים לתולדות הוצאה?

א"כ כשנעייין בדיני מושיט עלינו לשאול אם במושיט מצינו תנאי אב מלאכה או לא, ואם לאו, האם למושיט יש "דמיון" כ"כ להוצאה להיות נחשב כתולדה מהוצאה?

מצד א', שיטות שאומרים שמושיט הוי תולדה מהוצאה הוי הסברא פשוטה – בין הוצאה בין מושיט המעשה דומה – עקירת החפצא ממקומו. אבל מצד שני, שיטת מושיט כתולדה צ"ע, דאיתא בגמ' שבת (צו:): לדיעה א' – שגדר "אב" הוא כל שהיתה במשכן, ומושיט היה במשכן "שכך היתה עבודת הלויים", א"כ לכאורה מושיט הוי אב?²

ב. שיטת תוס'

והני ב' הנחות, שמושיט דומה במעשה להוצאה, וכל מעשה שהיתה במשכן נחשבת לאב מלאכה ולא תולדה – משתמשים כבסיס לראית תוס' לגבי יחידות של הוצאה – מהוצאה מלאכה גרועה היא. הוכיחו תוס' שבת (ב. ד"ה פשט) וז"ל וכן בכל תולדות דאבות לא חיישינן שיהא במשכן אלא אבות בלבד ובתולדות מהוצאה בעי שיהא במשכן דתנן

² יש לזון אם יש תולדות שהיו במשכן, עי' תוס' עד. ריש הדר, ואכמ"ל.

בהזורק (צו). שתי גזוזטראות זו כנגד זו והזורק מזו לזו פטור היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים, עכ"ל. ביאור הדברים, דלפ"ד תוס' כל המחייב למושיט משום דהיתה במשכן.³ ותמוה הוא לבעלי התוס', הלא מושיט דומה להוצאה וממילא המחייב הוא מדין "אחת מהנה" לחייב תולדות, א"כ למה בעי מושיט להיות במשכן כדי לחייב עליה משום שבת? ותי' תוס' דשאני מלאכת הוצאה משאר מלאכות. מלאכת הוצאה הוי מלאכה גרועה - אין בכח מלאכה גרועה לקבוע דין תולדה ולחייב עליה באופן שכל שאר אבות קובעים תולדות. בשאר אבות, דמיון בלבד בין תולדה להאב קובע על מעשה חיוב מיתה וקרבן. משא"כ בתולדות הוצאה, דמיון במעשה להוצאה בלבד לא סגי לקבוע על המעשה חלות שם תולדה והוצאה. אלא בעינן ג"כ שהמעשה הדומה להוצאה היתה במשכן.

בתוס' מצינו ב' הנחות שבאמת חדא הן. א] מושיט בעיקרון דומה למעשה הוצאה, לכן אם הוצאה לא היתה מלאכה גרועה, מושיט היה חייב מדין תולדה והוצאה אפילו לא היתה במשכן. ב] אע"פ דהיו מושיטין במשכן, אין מושיט מהווה אב בפנ"ע אלא הוי תולדה והוצאה (לכאורה משום דמיונו למעשה הוצאה, הנחה ראשונה).

א) עיון בהבדלים בין מושיט להוצאה לדעת התוס'

לפי הנחה ראשונה לשיטת תוס', שמושיט דומה במעשה להוצאה כעין דמיון כל תולדות לאבות, מסתברא דיש למעט כל השינויים שהבאנו לעיל בין הוצאה למושיט, להראות ולגלות שאין כ"כ חידוש במושיט. נעיינן במש"כ תוס' בכל ההבדלים בין מושיט להוצאה.

³ ע"י במלא הרועים שחולק אתוס' דאין כוונת המש' לומר שהמחייב למושיט היא שכך היתה עבודת הלויים, אלא דכמה חידושי דינים של המש' או דיוטא א' או למעלה מ' הוי משום שכך היתה עבודת הלויים, אבל אפשר דחייב מדין תולדה והוצאה.

שנים שעשאוה במושיט לתוס': ההבדל הכי-גדול בין מושיט להוצאה ולכל מלאכות שבת היא מש"כ הירושלמי דשנים שעשאוה חייב (הבדל 7 מובא למעלה). תוס' (ג. ד"ה בעשותה) פירשו דאין הכוונה דבאמת מושיט חייב בשנים שעשאוה, דבכל מלאכות שבת ש"ש פטור, וה"ה במושיט דדומה לכל מלאכות שבת. וכן אין הכוונה דמושיט חייב בזה עוקר וזה מניח, דהלא זה עוקר וזה מניח פטור בהוצאה, וה"ה במושיט דהוי בכלל מלאכת הוצאה. אלא הכוונה דבמושיט בעינן שמניחו ביד גברא שניה ולא על הקרקע או על החפצא אחרת – בעינן הנחה ביד אדם שני, ולא כשאר הוצאה דהמניחו על הקרקע חייב ג"כ. ודלא כשאר מלאכות שבת שגברא א' בעצמו יכול לעשות כל המלאכה בלי שום יחס לאדם אחר. אבל במושיט בעי אדם שני. מכ"מ, לדעת תוס', עצם המלאכה – ההושטה והעקירה וההנחה נעשית ע"י אדם המושיט, אבל יש תנאי בעלמא דבעי אדם אחר. נמצא, דיש הבדל בין מושיט לשאר מלאכות – דבעי אדם שני, אבל מעמד האדם השני אינו כ"כ חשוב. לפי תוס', אין מושיט כ"כ מובדל משאר הוצאה ובאופן עקרוני שייך ביה כללי שנים שעשאוה פטורים, וגם דין ז"ע וז"מ פטורים.⁴

⁴ **שנים שעשאוה שהיתה במשכן.** לפ"ד התוס' אין הבדל בין מושיט להוצאה ושאר מלאכות לענין ש"ש, דאפי' במושיט ש"ש באופן ש"ש דשאר מלאכות פטור. ולצד הפוך, יש לומר דאין הבדל בין מושיט להוצאה ושאר מלאכות, דבכל מלאכות אמרינן ש"ש חייב כעין מושיט. ש"ש חייב במושיט לפ"ד הירושלמי דכך היתה עבודת הלויים ע"פ שנים. ר"ל דכל ש"ש שהיתה במשכן חייב. וכמו"כ כתב הנתיבות דב' בהמות שמושיכים עגלה אי"ז מחמר דבכה"ג באדם – ש"ש – פטור. אבל האו"ש חולק, דכן היתה עבודת הלויים במשכן, דנוסעים הקרשים על העגלות ע"י ב' בהמות. לפ"ד הנתיבות ש"ש שהיתה במשכן פטורים, כדעת תוס'. אבל לפ"ד האו"ש ש"ש שהיתה במשכן חייבים, ולכן אסור מדין מחמר בכה"ג. ונרל"פ מח' בב' אופנים, דיש לחקור בש"ש בשבת אם הוי דין מיוחד בשבת או בכהת"כ. אם הוי דין בכהת"כ דפטור בכה"ג, א"כ אין בכך דהיתה במשכן, פטור בכהת"כ כדיני המעשים השייכים לכהת"כ. אבל אם הוי דין מיוחד בשבת, בשבת אמרינן הכל אזיל בתר המשכן. או י"ל, דפליגי בגדר מעשה איסור דשבת, אם המשכן רק הוי סימן לאיזה מעשים אסורים, ולאחר שמגלה המשכן שמעשה זו אסורה, שייכים כל דיני מעשה

עקירה והבאה אצלו במושיט לתוס': לענין הברלים שכתבנו למעלה, לענין מש"כ רב האיי גאון דמושיט אי"צ עקירה (הבדל 4), ומש"כ הריטב"א דאין חיוב מושיט במביא אצלו (הבדל 5), לא מצינו מפורש דעת התוס' בזה. אמנם, כתבו התוס' (ג. שהבאנו לעיל) דז"ע וז"מ פטור במושיט. לכאורה פטור דז"ע וז"מ הוי דין בהל' עקירה. משמע דתוס' ס"ל דמושיט בעי עקירה ככל הוצאה, ודלא כרב האיי.

ועי' במש"כ התוס' בסוגיא דעירובין (לג.) דחייב שם מדין מושיט (לפי הבנת התוצאות חיים בדעת התוס' שנדון בה לקמן). והתם איירי במביא אצלו, ע"כ ס"ל לתוס' דמושיט חייב אפי' במביא אצלו, כמו הוצאה רגילה.

למעלה מי' במושיט לתוס': גם בחיוב מושיט למעלה מי' אע"פ שאין רה"ר תופסת למעלה מי', תוס' מבאר שבאמת אין שום הבדל בין מושיט להוצאה. איתא בשבת (ו.) דהמוציא מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור – פטור. והגמ' משתדלת למצוא אופן בדיני הוצאה שחייבים במוציא דרך מקום פטור. והק' תוס' למה לא מביאים ראיה ממושיט, דמושיט הא הוי העברה מרה"י לרה"י דרך מקום פטור - דעובר ברה"ר למעלה מי' היא מקום פטור. ותי' תוס' דשאני מושיט, דאע"פ דידין עם החפצא עוברים דרך מקום פטור, רגליו בכל זמן במקום המחייב, עכ"ד.

חידוש של תירוץ תוס', מובן יותר ע"פ השוואה לתירוץ הרשב"א. יעויין ברשב"א דהקשה כן, למה לא מביאים ראיה ממושיט, ותי' הרשב"א דשאני מושיט דגזה"כ היא שמקום חיובו הוא למעלה מי' (כך הבין בדעתו התוצ"ח ס"ד). לכן אין העברה ברה"ר למעלה מי' נחשב

איסור – כעין כלאח"י וש"ש ככהת"כ. או י"ל, דעצם המחייב להל' שבת היא מה שהיתה במשכן, ולא שייך ביה כללי מעשה דכהת"כ, אע"פ דמעשה כעין זה – ע"י ב' – פטור בכהת"כ, המחייב כאן לא הוי מעשה איסור, אלא המחייב בהל' שבת מה שעשה כעין בנין המשכן, והמחמר ע"י ב' בהמות הוי ממש מה שעשו במשכן כדי לבנותה במקום אחר.

כהעברה דרך מקום פטור, דלמעלה מי' הרי היא מקום חיוב במעשה דמושיט. משא"כ במוציא מרה"י לרבים, עצם המחייב היא העברה מרה"י לרבים, ואין העברה דרך סטיו או דרך מ"פ מקום חיוב הוצאה, א"כ אין להביא ראיה ממושיט דבעינן לעבור במקום למעלה מי' דהיא היא מקום חיובו, למעביר דרך סטיו דאין דרך סטיו מקום חיובו.

כדי להבין החילוק בין תי' התוס' לבין תי' הרשב"א, יש לחקור בגדר "דרך רה"ר" במושיט. האם הושטת החפצא דרך רה"ר נחשבת כחלק עצומי ממעשה מושיט, ולכן מקום רה"ר הוי א' ממקומות המחייבות לענין מושיט כעין רה"י ורה"ר דהוצאה רגילה? או י"ל דהעברה ברה"ר לא הוי חלק ממעשה המחייב במושיט, אלא מעשה המחייב במושיט היינו הושטה מרה"י א' לרשות היחיד ב'. ולפ"ז רה"ר שבאמצע אינו אלא תנאי ביצירת ב' רשויות היחיד שונות. ב' רשויות היחיד זה אצל זה - נראין כרשות אחת. אבל ב' רשויות היחיד שרה"ר מפסיק ביניהם - מהווים ב' רשויות היחיד נפרדות, וממילא המוציא מא' לחבירו בכה"ג ורה"ר ביניהם נחשב כמוציא מרה"י א' לרה"י ב'.

ונפק"מ אם רה"ר באמצע הוי דין במעשה מושיט או בקביעות הרשויות, עי' בירושלמי דבעינן רה"ר מקיף הרה"י מכל צד, וז"ל והוא שתהא רה"ר מקפתו מכל צד, עכ"ל. וכ"מ בדעת התוס' (ד. ד"ה ומאי). ומסופק החזו"א (סב:יט:ד) וז"ל ואפשר דאפי' רה"ר מפסקת ביניהם בעינן שיושיט דרך רה"ר שביניהם ולא במושיט ברה"ר שכנגדן, עכ"ל. ונר"ל, דאם רה"ר שבאמצע דין בקביעת מקום ב' רשויות היחיד מוחלקות זו מזו, כ"ז שיש רה"ר מפסיק ביניהם אפי' אם אינו מעביר דרך רה"ר ביניהם אלא מעביר דרך רה"ר כנגדן, עדיין חייב, דהלא מעביר מרה"י לרה"י שניה שמחולק לגמרי ממנה. אבל אם נאמר דעצם חלק מן מעשה מושיט היא העברה דרך רה"ר, א"כ בעינן לעבור דרך רה"ר המחייבת, ורה"ר המחייבת

לפי הירושלמי היא דווקא רשות הרבים שביניהם.⁵

ברור, שהרשב"א (ע"פ הבנת התוצ"ח) ס"ל כצד הראשון, דרה"ר באמצע הוי מקום מעשה מושיט. ולכן להרשב"א מושיט הוי חידוש גדול, שבהוצאה רגילה אין חיוב ברה"ר למעלה מי', ובמושיט מקום המחייב ביה הוי רה"ר אפי' למעלה מי', ולכן אין ללמוד כלל ממושיט להוצאה.

אבל נר"ל דס"ל לתוס' כצד ב' בחקירה הנ"ל. לא תי' תוס' כמש"כ הרשב"א - דרה"ר מקום המחייב ביה מושיט ולכן שאני ממוציא דרך סטיו, אלא תוס' תי' להיפוך, דבאמת אין העברה ברה"ר חלק מאיסור מושיט כלל. למעלה מי' הוי מק"פ, ולא הוי חלק עקרוני ממעשה מושיט, אלא תנאי בעלמא, ודומה ממש מושיט למעלה מי' למוציא דרך סטיו. ולכן א"ש להקשות למה לא לומדים ממושיט למוציא דרך סטיו. ולא תירץ כמש"כ הרשב"א דלמעלה מי' הוי מקום המחייב למושיט, דלפ"ד התוס' אין העברה דרך רה"ר כחלק מן המעשה דמושיט אלא תנאי בעלמא בקביעת הרשויות.

וגם מתי' תוס' חזינן דאין רה"ר מעצם המחייב דמושיט. תי' תוס' דאין מושיט נחשב כמעביר דרך מקום פטור, דרגליו כ"ז הוי במקום חיוב. כוונתו, דרגליו ברה"י הראשון, ולכל זמן המעשה נחשב הגברא ברה"י הראשון מעיקרא ברה"י הראשון, והשתא (כשהוא מעביר דרך רה"ר) עדיין נחשב ברה"י הראשון, ועקירתו ברה"י. אין הגברא מתיחס כלל לרה"ר שבאמצע, ע"כ ס"ל לתוס' דלא כרשב"א, דלדעת התוס' אין רה"ר שבאמצע מקום המחייב מושיט.

⁵ ויש לדחוק דלדעת הרשב"א בעינן שניהם, רה"ר לחלק מן המעשה ורה"ר כקובע ב' מקומות, וא"כ הירושלמי דכתב רה"ר מפסיק ביניהם איירי דווקא לענין קביעת מקום ולא לענין מעשה המושיט. אבל צד אחר נר"ל מוכרח, דאם נאמר שרה"ר באמצע רק דין בקביעת מקום, אי"צ לעבור עליו כדי לחייב מדין מושיט, ודלא כחזו"א.

אמנם, צ"ב מה שתי' תוס', איך מחייב מושיט אם מצד הלכתי נחשב כאילו אינו עובר הרה"ר שבאמצע, הלא לענין הוצאה אין חיוב אלא שמיחס לרה"ר או מוציא לתוכה או מכניס ממנה או מעביר בה ד"א, מהי המחייב למושיט אם לא מיחס כלל לרה"ר?

ע"כ צרל"פ, לדעת התוס' גדר מושיט היא הוצאה מרה"י לרה"י. לתוס', אין להביא ראיה ממושיט למוציא דרך מק"פ, דבמושיט אינו עובר דרך מק"פ, דאע"פ דרה"ר למעלה מ"י הוי מק"פ אפי' למושיט, מצד הלכתי לא נחשב כעובר דרך רה"ר, דבאופן הלכתי מעשה מושיט היא שהגברא מושיט ישיר מרה"י לרה"י השני ואינו מוציא דרך רה"ר כלל. רה"ר באמצע לא הוי דין במעשה מושיט אלא תנאי כדי להיות נחשב מושיט מרה"י זה לרשות היחיד אחר. דבלי רה"ר באמצע נראה כאילו מושיט מרה"י זה למקום אחר באותו רה"י. כיון שעקירה והנחה ברה"י, ורגליו כ"ז ברה"י, במעשה מושיט אין שום מעשה שנעשית ברה"ר.

והגדרה זו, שמעשה מושיט הוא הוצאה מרה"י לרה"י, נמצאת בתוס' בשבת (ב. ד"ה שבועות). הק' תוס' למה לא תני במשנה מושיט בכלל יסודי הוצאה.⁶ ותי' תוס', דשאני מושיט דלא דומה להוצאה וז"ל ולא תני אלא הכנסה דדמיא [לגמרי]⁷ להוצאה שהוא מרה"י לרה"ר לאפוקי מושיט ומעביר שהוא מרה"י לרה"י, עכ"ל. חזינן מתוס', דגדר איסור מושיט היא הוצאה מרה"י לרה"י, ואין העברה ברה"ר שבאמצע חלק מהותי מעיקרא דמעשה מושיט.⁸

⁶ מקושית התוס', חזינן דמושיט הוי כעין מעשה הוצאה, אבל אינו דומה לשאר דיני הוצאה דהוי כלל הוצאה בפנ"ע, נחזור לזה לקמן.

⁷ כך הוסיף בגליון, לגלות שמש"כ תוס' בהו"א, שמושיט הוי יסוד בכללי דהל' הוצאה, עדיין קיים למסקנא, ודו"ק.

⁸ ויש לדחוק, דאע"פ דרה"ר באמצע מעצם המחייב, אבל כיון דאין עקירה והנחה ברשויות שונות לא דומה ממש להוצאה והכנסה.

למטה מי' במושיט לתוס': ועפ"ז יש ליישב המקור היחידי שמשמע דתוס' ס"ל דמושיט לא הוי מדיני הוצאה. הבאנו לעיל בהבדל שלישי דמסופק תוס' אם מושיט חייב כשעובר דרך רה"ר למטה מי'. הציע תוס' דאפשר דדוקא חייב למעלה מי' כמו שהיתה במשכן. בכל שאר דיני הוצאה, למטה מי' הוי רה"ר הרגילה, ואין שום חיוב למעלה מי', ובמושיט איך הסתפקו תוס' דדוקא חייב למעלה מי', הלא למטה מי' הוי רה"ר רגילה, וודאי חייב למטה מי'? בפרט לפי מה שביארנו דתוס' ס"ל דמושיט דומה להוצאה, איך הציע תוס' הבדל כזו בין מושיט להוצאה?

אבל לפמש"כ, דדעת התוס' היא שמעשה מושיט הוי הוצאה מרה"י לרה"י, ורה"ר באמצע רק קובע ב' רשויות חלוקות, יש לומר דהיכא דמעביר דרך רה"ר רגילה אין לחייב מדין מושיט. א"א לומר דמוציא ישיר מרה"י לרה"י, דהלא הוא מוציא מרה"י לרה"ר ורק אח"כ לרה"י אחרת (אע"פ דאין עקירה והנחה באמצע). ואין חיוב במושיט אלא במושיט מרה"י ישיר לרה"י אחרת. לכן, הציע תוס' דדוקא חייב במושיט כשעובר שלא כדרך רה"ר אמיתי – דהיינו למעלה מי' – כדי לומר שהוא מוציא מרה"י ישיר לרה"י אחרת. אבל צד אחר בתוס' שחייב אפי' למטה מי', ס"ל כמש"ב לעיל, דאע"פ דמוציא דרך רה"ר אמיתי, כיון דלא נח שם, אלא עוקר ברה"י ומניח ברה"י, ורגליו כ"ז ברה"י, נחשב כאילו הוא מוציא ישיר מרה"י א' לרה"י ב' אפי' כשידיו עובר דרך רה"ר למטה מי'.

גדר הוצאה לתוס': יוצא מדברינו דתוס' ס"ל דאין חילוק בין מושיט להוצאה. הבדל השני שהבאנו לעיל, דמושיט חייב למעלה מי', ואין הוצאה חייב למעלה מי', מבואר לפי כמש"כ, דאין רה"ר באמצע חלק מן מחייב דמושיט, ולכן מה שעובר דרך רה"ר למעלה מי' אין חידוש של מושיט. מש"כ תוס' דכיון דרגליו במקום חיוב לא נחשב כעובר ברה"ר כלל, שייך לכל הוצאה. במוציא וכן במעביר ד"א, איתא בגמ' (צב.) שלמידים מבני קהת שכל זמן שרגליו במקום חיוב אין מה שהחפצא במ"פ פוטר. ממילא אין שום הבדל לענין למעלה מי' בין מושיט להוצאה.

אבל ג"כ יוצא מדברינו, שכדי לומר דאין חידוש בלמעלה מי' במושיט, צ"ל לדעת תוס' דאין רה"ר באמצע מעצם המעשה שמחייב במושיט, וגדר מעשה מושיט היא הוצאה מרה"י לרה"י. וא"כ, שונה

ושונה מושיט משאר הוצאה! בהבדל ראשון הבאנו לעיל, דכל שאר הוצאה דין בהוצאה מרה"י לרה"ר, או הכנסה מרה"י לרה"ר, או אפי' מעביר ד"א ברה"ר - כל הוצאות מתיחסות באופן אחד לרה"ר. וכאן מושיט הוי הוצאה מרה"י לרה"י בלי שום התיחסות לרה"ר. א"כ, איך כתבו תוס' מה שהבאנו לעיל דמושיט הוי דומה ממש להוצאה כעין דמיון שאר תולדות לאביהן, הלא הוצאה הוי דין ברה"ר, ומושיט דווקא מרה"י לרה"י?

ע"כ לדעת התוס' מרחיבים גדר הוצאה לכלול גם מוציא מרה"י לרה"ר וגם מוציא מרה"י לרה"י. הרחבה זו באיסור הוצאה, לכלול גם המוציא מרה"י לרה"י, מחודשת מאוד. איתא בשבת (ב:) דכל עקירת דבר ממקומו מיקרי הוצאה. גדר מלאכת הוצאה הוא בפשטות שינוי בחלות שם מקום החפצא. מעיקרא החפצא ברה"י והשתא מקום החפצא היא רה"ר, או מעיקרא החפצא ברה"ר והשתא החפצא ברה"ר. ואם כנים דברינו דשינוי בחלות שם מקום שהחפצא נמצא בו - שינוי מקום החפצא - היא גדר מלאכת הוצאה, במוציא מרה"י לרה"י, אע"פ שעובר דרך רה"ר, אין שום שינוי בחלות שם דהחפצא. מעיקרא החפצא ברה"י והשתא החפצא ברה"י. כדי להיחשב חלות שם שינוי מקום בהחפצא בעינן הוצאה ממקום א' למקום אחרת שיש בו חלות שם שונה מרשות הראשון. ואם כן, את"ל דגדר הוצאה הוא חלות עקירת מקום החפצא - מוציא ומכניס הוי בכלל הוצאה, שהחפצא מתחילה ברשות א' ובסוף ברשות שונה לגמרי. אבל מושיט, דלדעת תוס' גדרו הוא מוציא מרה"י לרה"י, אינו בכלל הוצאה. וצ"ב, אם כנים דברינו דבעלי תוס' מבינים את גדר מושיט הוצאה מרה"י לרה"י, איך כתבו התוס' שמושיט הוי "דומה" למלאכת הוצאה כעין דמיון שאר תולדות לאבות, הלא מחוסר עיקר הגדול של הוצאה - שינוי בחלות שם מקום החפצא?

ונר"ל, וכן שמעתי ממו"ר הג' רב מיכאל רוזנצווייג שליט"א, דלדעת תוס' גדר הוצאה לא הוי שינוי בחלות שם המקום שבו נמצא החפצא, אלא הוצאה דין במעשה חילוף רשויות. כתבו התוס' דמלאכת הוצאה מלאכה גרועה היא משום דז"ל מה לי מוציא מרה"י לרה"ר מה לי מוציא מרה"י לרה"י, ע"כ. ולפמש"כ, צ"ע טענה זו, מוציא לרה"ר הוי שינוי בחלות שם מקום החפצא, ומרה"י לרה"י מעיקרא החפצא ברה"י

והשתא החפצא ברה"י. ע"כ, ס"ל לתוס' דגדר מלאכת הוצאה היא מעשה חילוף רשויות, מעשה העברת החפצא ממקום זה למקום אחר מחייב. א"כ כ"ז שהגברא עובר ממקום למקום, הא עשה הגברא מעשה חילוף רשויות ונעשתה בחפצא מעשה חילוף רשויות. מצד איזה תוצאה בחפצא, בסוף אין שום שינוי, אבל מצד מעשה הגברא ומעשה שנעשית עם החפצא, אפי' עובר לרשות ב' שדומה ממש לרשות הראשון, עדיין חשיב שהגברא עשה מעשה העברת חפצא מרשות לרשות.

יוצא מדברינו התוס' דס"ל דמושיט בכלל הוצאה, אין שום קושיא מהא דס"ל לתוס' דמושיט הוי מוציא מרה"י לרה"י. גדר הוצאה לדעת התוס' הוי מעשה חילוף רשות, ולא חלות שם שינוי מקום בחפצא, וא"כ אפי' הוצאה מרה"י לרה"י נכלל בגדר הוצאה רגילה – דהיינו מעשה חילוף רשות. ואין שום צריכותא בהוצאה שבסוף החפצא תהיה במקום שונה ממקומו הראשון.

(ב) גדר חדש תולדה דהוצאה לדעת התוס'

ע"כ ביארנו דלבעלי התוס' מושיט הוי תולדה דהוצאה כעין תולדה רגילה של כל אב ואב. גדר הוצאה הוי מעשה חילוף רשויות, לכן הושטה דגדרה הוצאה מרה"י לרה"י בכלל מלאכת הוצאה. אבל דעת התוס' בב' סוגיות, מעביר מרה"י לרה"י, וילפינן זורק ממושיט, מבואר דלדעת התוס' מושיט הוי תולדה מיוחדת, ששונה מדיני שאר תולדות.

המעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר: איתא בתוס' שבת (ב). דהמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר אפי' למעלה מי' חייב, אע"פ שעקירתו והנחתו הוי ברה"י, וכ"כ תוס' עירובין (לג. ד"ה והא). וצ"ע, מהו מקור לדין זה, לחייב על הוצאה מרה"י לרה"י, באופן שהגברא הולך עם החפצא, לא מצינו חיוב כזה מרה"י לרה"י דרך רבים אלא כעין מושיט דהגברא מושיט החפצא מרה"י לרה"י אחר, וגופו נשאר ברה"י.

ובאחרונים מצינו כמה הבנות בשיטת התוס' (עי' בהערה כאן)⁹, אבל רק נדון במש"כ התוצ"ח בדעת התוס'.

⁹ **ביאור שיטת תוס' במעביר מרה"י לרה"י דרך רבים.** ויל"פ שיטת התוס' בעוד ב' הבנות: [א] מדין ד"א ברה"ר. וכמה אחרונים ביארו כוונת התוס' ע"פ המאירי סוכה (מג.) איתא שם דגזרו רבנן שלא ליטול לולב ושופר ביו"ט שחל בשבת שמא יעבירו ד"א ברה"ר. ר"ל האדם הרגיל אינו יודע לתקוע השופר, הלכך נושא החפצא לבקי כדי ללמוד הימנה איך לתקוע השופר. והק' כל הראשונים, למה נתנו טעם להגזירה שמא יעבירו ד"א, ולא הוצאה והכנסה. ותי' המאירי, השופר ברשות היחיד, והבקי בביתו ברה"י. א"כ הגבירא מוציא מרה"י לרה"י אחר דרך רה"ר, ולא מניחו ברה"ר באמצע. א"כ אין הוצאה דאין הנחה ברה"ר, ואין הכנסה דאין עקירה ברה"ר, אלא מאי טעמא דגזירה, דהיכא דמוציא מביתו מרה"י לבית אחר של הבקי דהוי רה"י, לכאורה עבר ברה"ר ד"א. א"כ לא שייך למיגזר אטו הוצאה והכנסה, אלא אטו העברה ברה"ר ד"א. והק' המאירי, אבל הלא לחייב מדין העברת ד"א ברה"ר בעינן הן עקירה והן הנחה ברה"ר? ותי' דבאיסור העברת ד"א ברה"ר אי"צ עקירה והנחה ברה"ר. אפי' בעקר ברה"י ומעבירו ברה"ר ד"א וחזר ומניח ברה"י חייב.

וביאור דעת המאירי נר"ל עפמ"ש מו"ז הרב אברהם שאול ליכט ז"ל בספרו שארית יוסף סי' א', דשאני עקירה והנחה בהוצאה והכנסה מעו"ה בהעברת ד"א ברה"ר. הוצאה והכנסה עצם המלאכה הוי עקירת החפצא ממקומו והנחתו במקום אחר. א"כ עקירה והנחה הוי מעיקרא דמלאכה ובעינן להיות בעיקר מקום חיובם. משא"כ בעברת ד"א. כתב הבעה"מ דגדר דין העברת ד"א הוי ממש כהוצאה, דכל ד"א של אדם נחשב מקומו, וכל המוציא מד"א שלו הוי כמוציא מרה"י לרבים. וא"כ דומים ממש גדר הוצאה והעברה, דגם העברת ד"א הוי עקירת החפצא ממקומו. אבל יש חולקים וס"ל דשאני ושאני גדר הוצאה והעברה. הוצאה הוי דין בעקירת החפצא ממקומו, אבל בהעברה עיקרא דמלאכה היא עצם מעשה העברה, א"כ אין עו"ה אלא תנאי בעלמא במלאכה. וכיון דאין עו"ה כ"כ חשובים, כ"ז שנעשית עו"ה חייבים, אפי' ברה"י שלא הוי מקום חיוב העברה.

וכהבנה זו בדעת התוס', הבין רע"א וכמה אחרונים, דתוס' ס"ל כהמאירי, דמעביר מרה"י לרה"י דרך רבים חייב מדין העברת ד"א ברה"ר. ונפק"מ, דא"כ תוס' רק מחייב במקום שמעביר באמצע ד"א. וכן הגיה הח"ס בתוס' שבת (ב.) ד"ה שבועות.⁹

כתב התוצאות חיים (א:ג), דלדעת התוס' מעביר מרה"י לרה"י דרך רבים לא הוי מדין העברת הרה"ר שבאמצע, ולא הוי תולדה מחודשת של הוצאה. אלא מעביר מרה"י לרה"י דרך רבים הוי סוג מלאכה כעין מלאכת מושיט. בכל שאר דיני הוצאה, הוצאה, הכנסה, העברת ד"א

ולא נהירא לי ביאר זה בדעת התוס'. עי' בתוס' שבת (צו:) דמבואר שם דתוס' ס"ל כדעת הבעה"מ, דגדר העברת ד"א דומה להוצאה והכנסה. דכתב שם דזורק ד"א הוי סברא לחייב. וביאר המהרש"א דס"ל תוס' כבעה"מ דד"א סברא לחייב מה לי מהרה"י לרבים, מה לי ממקומו – דהיינו ד"א דיליה – לרה"ר. כן העיר לי חבירי הרב יהודה וויליג נ"י.

[ב] תולדה חדשה של הוצאה. עי"ל בדעת התוס' דבני קהת היו נושאים הארון על הכתף למעלה מ"י במשכן דרך רבים, למשכן בנוי במקום אחר – דהיינו מרה"י לרה"י דרך רבים. וכיון דהיתה במשכן כזה, המעביר חפצא מרה"י לרה"י דרך רבים חייב. וכן משמע מלשון התוס' בעירובין וז"ל כדאי' בהזורק (צו). א"ר אלעזר המוציא משוי למעלה מ"י חייב שכן משא בני קהת ומקום עקירתו והנחתו הוי רה"י, עכ"ל.

לפ"ז, העברה מרה"י לרה"י דרך רבים היתה במשכן והוי תולדה חדשה בפנ"ע של הוצאה. וכן משמע מתוס' שבת (ב. ד"ה שבועות), שהק' למה לא תני במש' מעביר מרה"י לרה"י דרך רבים, משמע דהוי תולדה בפנ"ע כעין הכנסה ומושיט, וכמו דתני הכנסה במש' כא' מכללי הוצאה, היה לה להמשנה ליתני ג"כ העברה מרה"י לרה"י דרך רבים לכלל אחר של הוצאה.

וכן הבין הרשב"א בעירובין (לג. ד"ה בדעת התוס'). והק' הרשב"א, דבני קהת לא השיאו הארון אלא לאחר שכבר פרקו המשכן, והביא שם ראיות מכמה גמ' לזה, וא"כ כבר בטל שם רה"י לפני התחלת נשיאת בני קהת. ועוד בני אהרן ולא בני קהת החזירו הארון למשכן במקום החדש של המשכן. א"כ ממילא לא נשאו בני קהת אלא ד"א ברה"ר.

ובדעת התוס' י"ל דפליג אדעת הרשב"א וס"ל דכן נשאו בני קהת מהמשכן כשעדיין עומד בתיקונו וחזרו הארון לפניו במשכן. וא"כ העברה מרה"י לרה"י דרך רבים הוי תולדה בפנ"ע. אבל עי"ל, דמודים תוס' לרשב"א דלא עקרו והנחו בני קהת מרה"י, וא"כ צ"ע מקור לחייב העברה מרה"י לרה"י דרך רבים.

ברה"ר אין שום מקור לחייב כשעוקר ברה"י ומניח ברה"י. אבל מצינו במושיט שחייב מרה"י לרה"י דרך רבים. וחידשו בעלי התוס', שכיון שמושיט מרה"י לרה"י דרך רבים חייב, ה"ה במעביר - בהוצאה רגילה - חייב בכה"ג שעוקר ומניח ברה"י - מדין מושיט. ר"ל דלמידים ממושיט אהוצאה. מושיט מגלה לנו אופן חדש שחייב בהוצאה רגילה. כמו דמושיט חייב מרה"י לרה"י הוא הדין נמי כל אופני הוצאה חייבים כשמוציאים מרה"י לרה"י דרך רבים.

ודבר זה, צע"ג. איך מושיט - שהוא תולדות הוצאה - מגלה דינים אב מלאכה. למידים ממושיט שאב בהוצאה - מעביר מרה"י לרבים - חייב גם באופן שעקירתו בסוף נעשה ברה"י שניה? למידים מאבות שתולדות חייבים, אבל לא מצינו שלמידים מתולדות שאופן זו של אב חייבים?

ובביאור הדבר, נראה להקדים בחקירה בגדר תולדות הוצאה. שמעתי ממו"ר הג' רב מיכאל רוזנצווייג שליט"א בגדר הוצאה, שחקר אם להניי דס"ל הוצאה מלאכה גרועה היא האם זה רק בהו"א - שלולי הפסוק "אל יצא איש ממקומו" או "והמלאכה היתה דים" לא היה חייב בשבת משום הוצאה, דמעשה גרועה היא, אבל קמ"ל הפסוק דגם הוצאה הוי מלאכה ככל מלאכות. ולמסקנא אין שום הבדל בין מלאכת הוצאה לשאר מלאכות. או י"ל, אפי' לאחר שיודעים הוצאה הוי א' מל"ט מלאכות, מכיון דהיא מלאכה גרועה שונה במהותה משאר מלאכות אפי' למסקנא. וע"כ תוס' דילן סובר כצד שני, דאפי' למסקנא הוי מלאכה גרועה, ולכן שונה ושונה הוצאה משאר מלאכות לענין דין תולדה. שאר מלאכות כל מעשה הדומה הוי תולדה וחייבים עליה מיתה וקרבן, בהוצאה דווקא המעשים הדומים שגם היו במשכן נחשבים לתולדות.

והנה כעין חקירת מו"ר באב הוצאה, נראה לחקור ג"כ בגדר תולדות הוצאה. לפ"ד תוס', מקור לתולדות הוצאה שונה משאר מלאכות. מקור תולדה רגילה היא דמיונה לאב מלאכה. אבל מקור תולדות הוצאה היא מה שדומה להוצאה וגם מה שהיה במשכן. ויש לחקור, לאחר שיודעים מהמשכן שמושיט או מעשה אחר תולדה הוצאה, האם תולדות הוצאה דומים ממש לשאר תולדות דמלאכות אחרות, כלומר - קמ"ל

המשכן דמעשה זו תולדה רגילה? או, כיון דמקורם דתולדות דהוצאה שונה ממקורם של שאר מלאכות, ע"כ חלות דין תולדה בהוצאה שונה ושונה מדין תולדות דשאר מלאכות אפי' למסקנא.

ועוד, אם תולדות דהוצאה שונים יש לחקור באופן חלות תולדה החדשה: האם תולדות דהוצאה גרועים מתולדות דשאר מלאכות, שאר מלאכות חיובים מדין "דדומה" לאב, ומלאכת הוצאה לא הוי מדין דומה לאב, א"כ לא כ"כ חשוב כתולדה דמלאכה אחרת. או י"ל, דחשיבות לענין שבת נגדר ע"פ משכן. תולדות דשאר מלאכות לא היו במשכן, וחיובם רק מדין סניף לאב מלאכה דהיה במשכן. משא"כ תולדות דהוצאה, אע"פ דמהווה חטיבה אחת אם האב מלאכה, המחייב היא ע"פ חשיבות עצמאי שהני מעשים נעשה במשכן. ולכן תולדה דהוצאה חשובה יותר מתולדה רגילה.

תולדה דתולדה בהוצאה: ונפק"מ לענין תולדה דתולדה. כתב המהרא"ל (מובא בתוצ"ח) דאין תולדה דתולדה במלאכת שבת. והציע התוצ"ח די"ל דדעת המהרא"ל רק בהוצאה. ר"ל בשאר מלאכות אמרינן תולדה דתולדה חייב, אבל בהוצאה משום דמלאכה גרועה היא אין חייבים על תולדות התולדה. וביאה"ד, דאע"פ דגם בהוצאה תולדות חייבים כמו שאר מלאכות, אבל כיון דהוצאה מלאכה גרועה היא, אין חייבים אלא על תולדות דהיה במשכן, כמש"כ תוס'. ולפמש"כ, י"ל אע"פ דקמ"ל המשכן דהכנסה הוי תולדה (לפ"ד תוס') וחייבין עליה, אבל עדיין אינו דומה תולדה דהוצאה לתולדה דשאר מלאכות. תולדות דהוצאה גרועין הן. ולכן, אין תולדה דהוצאה מחייב תולדה דיליה, לא אמרינן תולדה דתולדה במלאכת הוצאה.¹⁰

¹⁰ **תולדה דתולדה במושיט.** אבל נראה לי לומר להיפוך, די"ל דאפי' להני ראשונים ואחרונים דס"ל דאין חייבים על תולדה דתולדה בשאר מלאכות שבת, אבל בהוצאה חייבים על תולדה דתולדה. ביארנו לעיל, די"ל דהוצאה מלאכה גרועה היא. לכן מעשה שדומה להוצאה כגון הכנסה, אע"פ דבשאר מלאכות נחשב תולדה וחייב

הצטרפות תולדה לאב בהוצאה: ונפק"מ להיפוך שמגלה חשיבות

תולדות הוצאה יותר מתולדות דשאר מלאכות, מצינו לענין הצטרפות אב ותולדה במלאכת הוצאה. איתא בשיטה מקובצת (ב"ק ב.) ע"פ הירושלמי שבת (א:א) הוצאה והכנסה (שלכאורה הוה תולדה בהוצאה) מצטרפים לשיעור, משא"כ בשאר אבות ותולדות של מלאכות אחרות. ובביאה"ד י"ל, דשונה תולדה בהוצאה משאר תולדות. שאר תולדות אינם כ"כ חשובים להצטרף עם האב לשיעור מלאכה, אבל תולדה בהוצאה, דג"כ היתה במשכן ומחייב עצמאי כמו האב – ע"כ חשוב להיות מצטרף עם האב לקבוע שיעור למעשה מלאכה.

עליה, בהוצאה דהוי מלאכה גרועה אין דין תולדות. אא"כ התולדה היתה במשכן, כמו הכנסה. נמצא דמקור תולדה בהוצאה לא הוי רק מדין "דמיון" למעשה אב, אלא תולדות בהוצאה הוי כעין דין אב, משום דגם מקור תולדה בהוצאה מן המשכן כמו כל אבות. א"כ י"ל, דתולדה בהוצאה הוי חזקה יותר מן תולדה דשאר מלאכות. בשאר מלאכות האב היתה במשכן, לכן כל מעשה הדומה לה ג"כ חייב. אבל מעשה הדומה למעשה התולדה – תולדה בתולדה – אין לו שום קשר ישיר למה שנעשה במשכן ולכן אין חייבין עליה. משא"כ תולדה דמלאכת הוצאה, דבעינן שהתולדה ג"כ במשכן, א"כ תולדה בתולדה בהוצאה הוי מעשה הדומה למה שנעשה במשכן, ולכן חייבים עליה.

ועפ"ז יש לבאר שיטת התוס' דמעביר מרה"י לרה"י דרך רבים חייב מדין מושיט. דאפי' למאן דאומרים דאין תולדה בתולדה בשאר מלאכת שבת, היינו משום דכל חיובו דהתולדה מדין דמיון לאב. אבל מושיט שחייב משום דמיון לאב וגם משום שהיתה במשכן, תולדה דיליה, דהיינו מעביר מרה"י לרה"י, ג"כ דומה למעשה שהיתה במשכן (אע"פ שהאי מעשה – מושיט – לא הוי אב).

אבל סברא זו, צע"ק, משום דכבר ביארנו בהוצאה עצמה רק מחייבת תולדות דהיתה במשכן, ולפ"ז התולדה חשובה יותר מהאב, דהאב בהוצאה רק מחייבת תולדות דהיתה במשכן, אבל התולדה דהיתה במשכן מחייבת תולדות אע"פ דלא היתה במשכן.

כח התולדה ללמד על האב וגדר הוצאה מלאכה גרועה היא:

ולפיכך מה שכתבנו, דתולדה דהוצאה חשובה יותר משאר תולדות, נראה ליישב שיטת התוס' דלמידים מעביר מרה"י לרה"י דרך רבים מדין מושיט. הקשינו למעלה, לא מצינו בשאר תולדות דלמידים מהתולדה על אב, איך למידים ממושיט להוצאה רגילה שחייב באופן שמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר?

והנה יש להקשות יותר מזה. איך ידעו חז"ל מהי תולדה דבישול ומה אינה תולדה דבישול. בסיס לכל דין תולדה היא שצריך לבחון מהי גדר ומחייב של המלאכה – מהו חלקי המעשה מלאכה מתוך כל פרטיו, וכן חלקי התוצאה של המעשה מלאכה, שמהווים עיקר גדר המלאכה. וכן צריך לעיין מהי חלקי המעשה שאינם כ"כ עקרוניים וטפלים. כגון בבישול, בעינן אש או חום אחר (לא חום השמש) – זהו פרט חשוב בגדר בישול. אבל כלנו מבינים שמקור האש במשכן – אי היה מאש חדש או מאש אחר – אינו חשוב לגדר בישול, והוי פרט טפל, וחייבים משום בישול בין באש חדש בין באש ישן. ואח"ז, אחר שביארנו מהי עיקר יסוד המלאכה, אפשר לומר שכל מעשה הדומה לעצם המלאכה חייב (וצל"ע בגדר דמיון אם דומה ממש או במקצת). צריך לידע מהי עיקר המלאכה ומהי פרטי המעשה שטפלים לה משום ב' טעמים: א] דדמיון לחלק העיקר מחייב תולדה, ואי"צ דמיון לפרטיו הטפלים. ב] ודמיון רק לחלקי הטפלים של המלאכה ולא לחלקים העקרוניים, אינו מחייב משום תולדה.

א"כ, מצינו דבסיס ליצירת תולדה היא ידיעת גדר האב מלאכה. א"כ א"א שתולדה מגלה לנו יסוד האב, דכל עצם מחייב דתולדה היא שדומה ליסוד האב. ובלי ידיעת יסוד המלאכה אין על מה לדבר לענין תולדה, ולכן א"א לתולדה לגלות לנו יסוד האב.

ולכן צ"ע, בהוצאה עצמה חקרנו לעיל מהי עיקר המחייב דהוצאה – או שינוי בחלות שם מקום החפצא, או מעשה חילוף החפצא מרשות א' לרשות ב'. ומכל אבות ותולדות דהוצאה אין להוכיח לאיזה צד, ואינו ברור מהי גדר מלאכת הוצאה. רק מהא דמצינו במשכן שחייב במושיט מרה"י לרה"י אחר – אמרינן דע"כ גדר הוצאה (אם מושיט בכלל הוצאה כדעת התוס') דין במעשה חילוף ולא בשינוי חלות שם מקום.

וצריך עיון, איך תולדה כמושיט משתמש כראיה לברר גדר האיסור הוצאה, גדר שאינו ברור מתוך האב עצמה? ואיך מושיט מגלה לנו שעצם מלאכת הוצאה הוי מעשה החילוף ולא חלות שם מקום חדש על החפצא. הלא א"א ללמוד מהתולדה על האב? מהיכי תיתי שהלכות הוצאה שונה ושונה משאר דיני תולדות שבת, דאמרינן בהוצאה שאפשר להתולדה ללמד על האב?

ובביאה"ד, דזהו פירושו של הוצאה כמלאכה גרועה היא. בשאר מלאכות – עצם המחייב של המלאכה ברורה. אבל במלאכת הוצאה, שאין שום שינוי בחפצא, וכן מה לי רשות היחיד לרבים מה לי רשות היחיד לרשות היחיד – כל סברות אלו רק טענות שמגלים לנו שיסוד המלאכה וגדר מחייבו אינם ברורים ואינם נמצאים ע"פ סברא לבד. לכן אין לחייב תולדה בהוצאה. דבסיס לחייב תולדה היא הבנת גדר האב מלאכה. ומשום כן, כיון שהוצאה מלאכה גרועה – ר"ל גדר ההוצאה אינו ברור, אין לחייב שום תולדה ע"פ דמיון להוצאה בעלמא, דא"א לידע אם דומה לפרט עקרוני או פרט טפל. ולכן מקור תולדות ההוצאה לא הוי דמיון למעשה האב, דאין ידועה לנו מהו פרטיו העקרוניים ומהו פרטיו הטפלים.

ועפ"ז מובן למה בעי תולדות ההוצאה להיות במשכן. אין שום "גדר המלאכה" לדמות לה, דגדר הוצאה נסתר ממנו – כשמסתכלים על מעשה הוצאה אין גדר ברור שיוצא ממנה ואומר לנו זהו גדר המעשה האסורה. וזהו גריעותא ההוצאה, דאין גדרו מסתברא לנו. לכן, באמת אין פירוש של תולדה ההוצאה דהוי תולדה כשאר תולדות – דדומה התולדה לגדר העקרוני של האב, דאין ידוע לנו גדר הוצאה. אלא חיוב התולדה ההוצאה היא שהכנסה ומושיט נאסרה בשבת משום שנתגלה מהמשכן שהיא אסורה. ולכן תולדות ההוצאה חשובים יותר משאר מלאכות, דחיובם עצמאי וישיר מהמשכן. ואע"פ שאיסור הכנסה והושטה הוי חיובים עצמאים שלמידים איסורם מן המשכן עצמה, אבל כיון שהוצאה והכנסה והושטה כ"כ דומים זל"ז, כולם נכללים בכלל סוג מלאכת

הוצאה.¹¹ ואחר שיודעים מהמשכן דכמה אופני מעשה נכלל במלאכת הוצאה – דהיינו הוצאה, הכנסה והושטה, וקמ"ל המשכן שכולם חלות שם הוצאה קרינא בהן, ב' דברים מובנים ממילא:

א] גדר הוצאה צריך להיות סברא שכולל כל הני ג' דברים – א"א לומר דגדר הוצאה הוי מרה"י לרבים או רבים ליחיד, דכיון דקמ"ל המשכן דגדר הוצאה כולל ג' מעשים, הוצאה הכנסה ומושיט, ע"כ גדר הוצאה צריך להיות מעשה חילוף רשויות אפי' מרה"י לרה"י כ"ז שעבר ברה"ר. וכמה שביארנו באריכות לעיל בדעת התוס'.

ב] גם יוצא לנו, דיכול מושיט ללמד מדיניה להוצאה רגילה. תולדה רגילה אין לה מה לחדש להאב דכל מקורו מהאב עצמו, וללמד על האב אי אפשר. אבל מושיט, חיוב עצמאי משום דהוי במשכן. ע"כ עצמאות שלו מאפשר ללמוד ממנה. ולכן, לאחר שיודעים דנכלל מושיט בכלל סוג דמלאכה הוצאה, מגלה שלימוד שלו שייך לפרש ולחדש דינים בכל אופני מלאכת הוצאה.

כביאור יותר, בשאר אבות עצם מעשה המלאכה כולל גדר מובן ומבורר, וכל הדומה לגדר זו נכלל ממילא בהמלאכה בתורת תולדה. תולדה היא מעשה שנכלל בגדר האב. "הוצאה מלאכה גרועה היא" הכוונה שאין שום גדר של הוצאה שמבורר לנו מעצם המעשה בלבד. אלא, כלל היסודי במלאכת הוצאה הוא שכל מה שהיתה במשכן בין הוצאה בין הכנסה בין מושיט, מכולם ביחד מלמדים לנו את גדר המלאכה. תולדות דהוצאה לא הוי תולדה הנולד ממילא מגדר המלאכה אלא כולם הם חיובים עצמאים כעין "אבות" שמלמדים על סוג המלאכה להגדיר יסודו ומהותו.

¹¹ ומה שהוצאה הוי אב וכולם תולדות, משום דהוצאה כתיבא בקרא, כ"כ הגמ' (צו: ע"ש בתוס' בשאר ראשונים, דדיעה ב' איירי לענין הוצאה).

לפכ"ז, מובן שיטת התוס' דמעביר מרה"י לרה"י דרך רבים חייב מדין מושיט. כל תולדה דהוצאה הוי חלק עקרוני מהבנת גדר הוצאה, ולמידים כל דיני הוצאה אפי' דיני אב דהוצאה מכל תולדותיה, ולכן למידים ממושיט דגם העברה מרה"י לרה"י חייב משום הוצאה.

ילפינן זורק ממושיט: מצינו במקום אחר שמושיט משתמש כמקור הלכה חדשה בדיני הוצאה. נחלקו ר"ע וחכמים ריש פרק הזורק (צו.) בזורק מרה"י לרה"י דרך רבים. לר"ע חייב, ולרבנן פטור. לדיעה אחת בגמ' פליגי ביחס בין זורק למושיט. מושיט חייב מרה"י לרה"י דרך רבים, לדעת ר"ע ילפינן זורק ממושיט, ולדעת רבנן לא ילפינן זורק ממושיט. שיטת ר"ע צ"ע, וז"ל השפ"א (ד.ד"ה דר"ע) לא שייך כלל למילף זורק ממושיט דמה ענין זל"ז, וכי נלמד כל דיני מושיט להוצאה? איך למידים ממושיט לזורק לחייב מרה"י לרה"י?

והקשה תוס' כעין זה, כל תולדה דהוצאה רק חייב משום דהוה במשכן. אפי' אם ס"ל לר"ע דמושיט וזורק דומים להדדי, אבל זורק מרה"י לרה"י דרך רבים לא מצינו במשכן וא"כ איך חייב. ותי' הפנ"י דזהו המח' בין ר"ע לרבנן, מש"כ תוס' דתולדות דהוצאה בעי להיות במשכן היינו רק לרבנן, אבל לר"ע תולדות דהוצאה אי"צ להיות במשכן. וכעין זה כתב הראש יוסף דס"ל לר"ע דאין הוצאה מלאכה גרועה, וכיון דאין הוצאה מלאכה גרועה לא בעינן שתולדותיה היתה במשכן. משא"כ לרבנן דהוצאה מלאכה גרועה היא, בעינן תולדותיה במשכן, וכיון שאין זורק בכה"ג דרה"י לרה"י במשכן - פטור.

אבל תוס' עצמו תירץ דדומה זורק ממש למושיט. וצ"ע, דודאי זורק שונה ממושיט? בזורק - החפצא נוסע לרה"י השניה ע"י כח הגברא, במושיט - הגברא עצמו נושא החפצא לרה"י שניה, ולמה לא בעי זורק להיות במשכן. ומצד א' ודאי דומה מושיט להוצאה - שניהם נושאים

חפצא ממקומו, ואם כל הדומה אי"צ להיות במשכן, למה מושיט בעי להיות במשכן. תירוץ תוס' צריך ביאור.¹²

ובחידושי מלא הרועים (בסוף ש"ס ווילנא) ביאר שיטת ר"ע דילפינן זורק ממושיט היינו שכל דיני הוצאה דומים זל"ז. ולמידים ממושיט אזורק. בין זורק בין מושיט היה במשכן. מושיט היתה באופן מרה"י לרה"י דרך רבים, לדעת ר"י למידים ממושיט לזורק, דזורק ג"כ חייב מרה"י לרה"י דרך רבים. דמושיט מגלה לנו שמרה"י לרה"י דרך רבים הוי אופן המחייב ביה הוצאה. והביא השפ"א ראייה ממעביר מרה"י לרה"י דרך רבים – חזינן דלמידים ממושיט אכל שאר אופני הוצאה – בין מעביר החפצא עם הגוף בין זורק החפצא – שכל מרה"י לרה"י דרך רבים הוי אופן המחייב ביה הוצאה. וביאור הדבר, נר"ל כמה שביארנו לעיל, פירוש הוצאה מלאכה גרועה היא היינו שגדרה אינו ברורה, ולכן כל אופן הוצאה שהיתה במשכן מהווה חלק עקרוני מגילוי גדר האב מלאכה ומתחברים יחד להיות חטיבה אחת, ולכן למידים מכל תולדה לתולדות אחרות ולמידים ממושיט אזורק.¹³

בסיכום, שיטת התוס' היא שמושיט הוי תולדה דהוצאה, אבל לא תולדה כעין תולדות דשאר אבות. משום דהוצאה מלאכה גרועה היא, מקור תולדותיה מהמשכן. ולכן, יש להתולדות יחס לאב מלאכה דהוצאה, אבל גם יש להם מחייב עצמאי שמעשה התולדה הוי במשכן. עפ"ז ביארנו דעצמאות זה מאפשר הצטרפות בין האב להתולדה (וכן שחייב תולדה תולדה רק בהוצאה). והציענו שדווקא במלאכת הוצאה אפשר התולדה

¹² בביאור דעת התוס' נר"ל עפמ"ש"כ לעיל, דזורק הוי תולדה דמושיט, דמושיט הוי דין עצמאי, אע"פ דזורק אינו דומה להוצאה, כיון דדומה למושיט חייב. וראיה לזה מהא דר"ע בעי דיוטא א' בזורק כתולדה דמושיט.

¹³ עוד דוגמא שלמידים ממושיט להוצאה, אבל רק בהו"א, עי' תוס' (ו.) שהבאנו לעיל דהק' דללמוד ממושיט דדרך מ"פ חייב, ע"כ למידים ממושיט שאר דיני הוצאה.

לגלות לנו עיקר יסוד המלאכה וללמד דינים חדשים לגבי מעשה האב – ועפ"ז ביארנו דמושיט מגלה לנו שעיקר יסוד הוצאה הוא חילוף רשויות, אע"פ דחלות שם המקום שמחליף לשם אינו שונה ממקום הראשון, ועפ"ז ביארנו דלמידים ממושיט אהוצאה שמעביר מרה"י לרה"י דרך רבים דחייב, וכן הזורק מרה"י לרה"י דרך רבים חייב לדעת ר"ע.

ג. שיטת הרמב"ם מושיט תולדה דהוצאה

ביארנו לפי התוס' מושיט מהווה תולדה חשובה יותר מתולדות מלאכות אחרות, והוא חלק עצומי בקביעת גדר ודיני הוצאה. להיפוך ברמב"ם, מבואר דמושיט נחשב כתולדה דהוצאה משום דהוא הוצאה פחותה.

איתא ברמב"ם הל' שבת (יב:י) וז"ל הזורק מרשות לרשות או המושיט הר"ז תולדת מוציא וחייב, ע"כ. ויש לומר דדוקא מושיט מרה"י לרבים או מרבים ליחיד הוא תולדה, אבל מושיט מרה"י לרה"י דרך רבים דכל היתה עבודת הלויים במשכן הוא אב. אבל לדעת רוב אחרונים, ס"ל להרמב"ם דכל מושיט הוא תולדה דמוציא.¹⁴

יש להעיר, דלפי דעת התוס' הגדרת מושיט כתולדה אינו מסמל שום גריעותא במושיט, משא"כ להרמב"ם הגדרת מושיט כתולדה דהוצאה מגלה אפשרות שלדעת הרמב"ם מושיט הוא הוצאה פחותה. מב' טעמים:

א] לפ"ד הרמב"ם הכנסה הוא אב, לפ"ד תוס' הכנסה תולדה. הרחבת האב מלאכה להוצאה לכלול אפי' הכנסה לדעת הרמב"ם, וביד השני שלא להגדיר מושיט כאב, מגלה לנו שיש איזה גריעותא במושיט.

¹⁴ וכבר הקש' הגרע"א, דא"א לומר כן, דהלא המשנה ראשונה בשבת איירי ב"אבות" דוקא לפ"ד רב פפא (ב:), ואיירי במושיט מרה"י לרבים, ע"כ מושיט מרה"י לרבים הוא אב. ואכמ"ל בזה.

משא"כ לפ"ד תוס' דאפי' הכנסה הוי תולדה, אין הגדרת מושיט כתולדה מגלה גריעותא דמושיט.¹⁵

בן לפ"ד הרמב"ם יש סוג של אבות הרבה מעין מלאכה אחת. איתא במש' ר"פ כלל גדול (סח.) העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת. ופרש"י שם עשה ב' תולדות של אב א' אינו חייב אלא אחת. אבל הרמב"ם (שבת ז:ב) כתב שיש הרבה מעשים בכמה מלאכות שנגדר כאב – כגון בחורש, אחד החורש ואחד החופר ואחד העושה חריץ הר"ז אב מלאכה. עי' בכמה אחרונים שהבינו, שלדעת רש"י הל"ט מעשים שנרשמו ברשימת המלאכות (עג.) בלבד הוי אבות, וכל הדומה להן מיקרי תולדות. ומסתמא כ"ה דעת תוס' כרש"י.¹⁶ א"כ בהא דמושיט הוי תולדה דהוצאה, אין הכוונה דהוי מעשה הוצאה בגריעותא, אלא הכוונה דלא הוי אב בפנ"ע, אלא דומה להוצאה, ולכן כשמעשה דומה לא' מאבות מלאכות, אפי' הוי כאותו גדר ממש של האב מיקרי תולדה. משא"כ לדעת הרמב"ם אם מעשה פלונית דומה ממש בעיקר מהותו להאב, אע"פ דהמעשה לא נרשם ברשימת המלאכות עדיין מיקרי אב, כגון עושה חריץ דהוי חפירה בקרקע נחשב כאב של חורש אע"פ דאינו ברשימת המלאכות. יוצא מזה, דלשיטת הרמב"ם בענין מלאכות בכלל והוצאה בפרט לענין הכנסה, הגדרת הרמב"ם למושיט כתולדה דהוצאה מגלה לנו דמושיט הוי הוצאה פחותה.¹⁷

¹⁵ יש לדחוק דאין זה דיון בגדר אב דהוצאה או בגדר מושיט אלא מח' בין תוס' להרמב"ם אך ורק בגדר הכנסה.

¹⁶ עי' ריטב"א עג: ד"ה ואומרים דמשמע דתוס' ס"ל כהרמב"ם.

¹⁷ עוד יש להעיר, דהעירו האחרונים דלדעת הרמב"ם אי"צ כ"כ "דמיון" לאב כדי שמעשה פלונית חשיבא כתולדה דאב. עי' אבי עזרי שדמיון במקצת סגי, כעין בונה – דבין עשיית אוהל, ובין דבקות ב' דברים יחד כגון מגבן נחשב תולדה דבונה. לכן, הא דמושיט הוי תולדה דהוצאה עדיין מאפשרת הבדל חזק בין מושיט להוצאה.

ויש לעיין, מהי גריעותא דמושיט? לכאורה, גריעותא דמושיט הוי הבדל הראשון שהבאנו לעיל, דהוצאה מרה"י לרה"י, והוצאה והכנסה הוי שינוי מרשות הראשונה מרה"י לרבים או להיפוך. אבל א"א לומר כן בדעת הרמב"ם. לדעתו, כל מושיט, אפילו מושיט מרה"י לרבים הוי תולדה דהוצאה. ע"כ דגריעותא דמושיט הוי דין באופן מעשה מושיט ולא מקום דמושיט. וצ"ב, איזה פרט במעשה מושיט מגלה לנו שהוי הוצאה פחותה?

איתא במש' הוריות (ג:) הורו בי"ד לעקור כל הגוף, אמרו אין נדה בתורה, אין שבת בתורה, אין ע"ז בתורה, הרי אלו פטורין. ואיתא שם בגמ' (ד.) וז"ל תנן יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות לרשות פטור - [חייב]. ואמאי הא כתיבא לא תוציא משא מבתיכם דאמרי הוצאה הוא דאסור הכנסה מותר. ואיב"א דאמרי הוצאה (והכנסה) הוא דאסירא מושיט וזורק שרי.

וגירסת הגמ' צ"ע. כל דבר המפורש בקרא מיקרי עקירת כל הגוף. אתי שפיר דיעה הראשונה בגמ', שהוצאה היא עקירת כל הגוף משום דכתיב לא תוציא משא, והכנסה אינו עקירת כל הגוף דאינו מפורש בקרא. אבל דיעה שניה צ"ע ג. האיך אומרים מפסוק ד"לא תוציא משא" דהכנסה מפורש בקרא כעיקר דהוצאה, ורק מושיט וזורק אינו כעיקר הוצאה דאינם מפורשים בקרא, האיך שאני הכנסה מהושטה, שניהם לא הוי ההוצאה המפורש בקרא דלא תוציא משא מבתיכם. וע"ש בתוס' שמיישב קושיא זה. אבל הרמב"ם גורס אחרת בהל' שגגות (יד:ב) וע"פ גירסתו א"ש תירוץ השני בגמ'. וז"ל אבל אם טעו והורו ואמרו המוציא מרשות לרשות הוא שחייב שנאמר "אל יצא איש ממקומו" אבל הזורק והמושיט מותר ... הרי אלו חייבים. לדעת הרמב"ם, עיקר גדר הוצאה (לדיעה שניה) מפורשת בתורה ע"י הפסוק "אל יצא איש ממקומו." עי' תוס' עירובין (יז:) דפסוק זה איירי בהוצאה דמסתמא יצאו ללקוט המן עם כליהם. א"כ עיקר גדר הוצאה הוי יציאת הגברא עם החפצא – אל יצא איש ממקומו עם כלי ליקוט. א"כ מושיט וזורק דהוי הוצאת חפצא בלי יציאת הגברא לא הוי הוצאה האמיתי. במושיט וזורק הגברא נשאר במקומו הראשון ורק החפצא יוצאת - ולכן מושיט וזורק נחשבים כתולדות בעלמא. משא"כ הכנסה

דהוי יציאת הגברא ממקומו (מרה"ר) עם חפצא - שפיר מיקרי אל יצא איש ממקומו.

ויש לפרש שיטת הרמב"ם דעיקר הוצאה היא הוצאת החפצא ע"י יציאת הגברא בכ' אופנים:

א] כשהגברא מוציא חפצא בהושטת ידו, אין שמירתו על החפצא כ"כ חזקה כשהוא מוציא עם החפצא בתוך חיקו. אדם שנושא חפצא ע"י הושטת ידו גורם בכמה דוגמאות לנפילת החפצא ושבירת החפצא. לכן, לדעת הרמב"ם, נשיאת החפצא ע"י הושטה הוי הוצאה פחותה, הוצאה שאין החפצא משתמרת כראויה. לפ"ז נמצא, דגדר הוצאה הוי נשיאת החפצא למקום חדש, ולכן רק נחשב כעיקר הוצאה כשמוציא כדרך המוצאים, והדרך לנושא חפצים ע"י יציאת הגברא ולא ע"י הושטה – דאין שמירת החפצא מעולה בהושטה.¹⁸

ב] וענרל"פ, דגדר הוצאה לא הוי נשיאת חפצא למקום אחר. אלא עיקר המלאכה הוי יציאת הגברא מקומו דכתיב אל יצא איש ממקומו. אבל אין יציאה בעלמא חשובה אלא אם יוצא עם חפצא, או יציאה י"ב מיל כדין תחומים הנלמד ג"כ מפסוק דאל יצא איש ממקומו. אין יציאת החפצא אלא תנאי בדין הוצאה – דהיא בעיקרו יציאת הגברא. א"כ מושיט הוי רק תולדה דהוצאה, דדומה במקצת להוצאה דהיינו יציאת החפצא. אבל לא הוי כעיקר דהוצאה, דמפסוק דאל יצא איש ממקומו חזינן דעיקר

¹⁸ ויש לדחוק סברא זו, דבג' אופנים נשיאת החפצא דווקא נעשית ע"י הושטה. א – כמה פעמים יכול האדם לנושא החפצא למקום יותר רחוק ע"י הושטת ידו, מע"י הזזת כל גופו, כגון במקום גבוה, בכמה פעמים יכול אדם לשום חפצא במקום גבוה דווקא ע"י הושטת ידו. ב – חפצים גדולים כ"כ, כעין קרשי המשכן, א"א לנושאים ע"י יציאת הגברא עם החפצא ויותר קל רק להושיט מגברא א' לחבירו. ג – בגמ' פסחים הגמ' מגדת לנו שבכוסות דם דק"פ הושיטו הכוסות מכהן לכהן. הושטת מאדם לאדם ולא נשיאת האדם בכמה אופנים ממהר את טלטול החפצא למקומו הראויה.

דין הוצאה היא יציאת הגברא, ובמושיט הגברא עדיין עומד ברשות הראשונה.

ד. שיטת שאר ראשונים במושיט תולדה הוצאה

לדעת התוס' ביארנו דמושיט הוי תולדה מיוחדת ומהווה מחייב עצמאי וחדש בדיני הוצאה שמגלה לנו אשאר דיני הוצאה דינים חדשים. להרמב"ם, להיפוך, כוונת מושיט כתולדה הוצאה היינו שמושיט מהווה הוצאה פחותה, שלא מקיים במושיט הפסוק דאל יצא איש ממקומו. אבל לכמה ראשונים אחרים, כוונת מושיט כתולדה הוצאה, היינו שמושיט הוי ממש דומה לא' מסוגי הוצאה שכבר מפורסמים לנו – הוצאה, הכנסה, והעברת ד"א ברה"ר.

א) שיטת המאירי

מושיט כמעביר ד"א ברה"ר: בכמה מקומות כתב המאירי דמושיט הוי תולדה הוצאה. והקשה המאירי, כיון דבעבודת המשכן היו מושיטין, למה לא הוי אב בפנ"ע? ותירץ המאירי דדומה מושיט לשובט ומדקדק. כיון דשובט ומדקדק דומים ממש לאב אחר אינם נמנים ברשימת המלאכות, אע"פ שהיו במשכן. וה"ה מושיט דומה ממש להוצאה וז"ל שהם ממינה לגמרי, ע"כ. א"כ אין מושיט ברשימת המלאכות והוי תולדה הוצאה, משום דדומה ממש להוצאה. וצ"ע, הלא מצינו כמה הבדלים בין מושיט להוצאה, ובראשם דמושיט הוי מרה"י לרה"י?

בהקדמה לפרק הזורק כתב המאירי ברשימת תוכן הפרק "וכן הושטה ברה"ר." ויש לדון מהו כוונתו? עי' ברמב"ם (יב:י) דגם המושיט ד"א ברה"ר חייב. ואפשר דזה כוונת המאירי. אבל לא מצינו דוגמא זה דמושיט ד"א ברה"ר בפרק הזורק כלל. ונרל"פ, דלדעת המאירי דגדר דין מושיט היא העברת ד"א ברה"ר, מכיון דהמושיט מרה"י לרה"י דרך רבים מעביר חלק חשוב מרה"ר. וצ"ע הלא עקירתו והנחתו ברה"י ואין חיוב מעביר ד"א ברה"ר א"כ עקר והניח ברה"ר?

יעויין במאירי בסוכה (מג:). איתא שם בגמ' דביטלו רבנן מצות לולב ושופר ביו"ט שחל בשבת משום שמא יעבירונו ד"א ברה"ר. ר"ל חוששים שמא אדם נושא החפצא לבקי כדי ללמוד הימנה איך לתקוע השופר. והק' כל הראשונים, למה נתנו טעם להגזירה שמא יעבירונו ד"א, ולא הוצאה והכנסה. ותי' המאירי, השופר ברשות היחיד, והבקי בביתו ברה"י. א"כ הגברא מוציא מרה"י לרה"י אחר דרך רה"ר, ולא מניחו ברה"ר באמצע. א"כ אין הוצאה דאין הנחה ברה"ר, ואין הכנסה דאין עקירה ברה"ר, אלא מאי טעמא דגזירה, דהיכא דמוציא מביתו מרה"י לבית אחר של הבקי דהוי רה"י, עבר ברה"ר באמצע ד"א. א"כ לא שייך למיגזר אטו הוצאה והכנסה, אלא אטו העברה ברה"ר ד"א. והק' המאירי, הלא העברת ד"א ברה"ר בעינן הן עקירה והן הנחה ברה"ר? ותי' דבאיסור העברת ד"א ברה"ר אי"צ עקירה והנחה ברה"ר. אפי' בעקר ברה"י ומעבירו ברה"ר ד"א וחזר ומניח ברה"י חייב.

וביאור דעת המאירי נר"ל עפמ"ש מו"ז הרב אברהם שאול ליכט ז"ל בספרו שארית יוסף סי' א', דשאני עקירה והנחה בהוצאה והכנסה מעו"ה בהעברת ד"א ברה"ר. הוצאה והכנסה עצם המלאכה הוי עקירת החפצא ממקומו והנחתו במקום אחר. א"כ עקירה והנחה הוי מעיקרא דמלאכה ובעינן להיות בעיקר מקום חיובם. בהעברת ד"א, כתב הבעה"מ דגדר דין העברת ד"א הוי ממש כהוצאה, דכל ד"א של אדם נחשב מקומו, וכל המוציא מד"א שלו הוי כמוציא מרה"י לרבים. וא"כ דומים ממש גדר הוצאה והעברה, דגם העברת ד"א הוי עקירת החפצא ממקומו. אבל יש חולקים על הבעה"מ וס"ל דשאני ושאני גדר הוצאה והעברה. הוצאה הוי דין בעקירת החפצא ממקומו, אבל בהעברה עיקרא דמלאכה היא עצם מעשה העברה, א"כ אין עו"ה אלא תנאי בעלמא במלאכה. וכיון דאין עו"ה כ"כ חשובים, כ"ז שנעשית עו"ה חייבים, אפי' כשנעשית העקירה ברה"י שאינה מקום חיוב ההעברה.

וצ"ע, מהו מקור שעו"ה ברה"י חייב במעביר ד"א ברה"ר? איך חידש המאירי חידוש גדול כזה בלי מקור לדבריו? ונר"ל, דמקור המאירי נובע מהבנתו בגדר דין מושיט. לדעת המאירי מושיט הוי דין בהוצאה ממש. וצ"ע דבמושיט העו"ה נעשית ברה"י, והלא אי"ז הכנסה ואי"ז הוצאה. ע"כ מושיט הוא מעביר ד"א ברה"ר, וכמו דמצינו דמושיט חייב

בעו"ה ברה"י, ה"ה במעביר ד"א ממש - דיוצא הגברא עם החפצא, דחייב מדין מעביר ד"א ברה"ר אפי' עו"ה ברה"י. ויש לומר לדעת המאירי, דאפי' לא מושיט ממש ד"א, כיון דמושיט כל רוחב רה"ר, מן הקצה אל הקצה – מרה"י בצד זה לרה"י בצד אחר, הוי כאילו מעביר מקום חשוב ברה"ר וחייב מדין העברת ד"א ברה"ר.

הבדלים בין מושיט להוצאה להמאירי: לדעת המאירי, כל הבדלים האחרים בין מושיט להוצאה צע"ג. דאם מושיט הוי ממש העברת ד"א ברה"ר, א"א להיות שום הבדל ביניהם. לענין מש"כ הירושלמי בשנים שעשאוה, שחייב במושיט ופטור בכל הל' שבת, תירץ המאירי שאין שום הבדל אמיתי בין מושיט לשאר הלכות שבת, והיינו דכוונת הירושלמי כל מלאכה שרק נעשית במשכן ע"י ב' חייב אפי' בשנים שעשאוה. כל מלאכה – ואין שום חידוש כאן במושיט.

אבל בין דין למעלה מי' ובין דין דיוטא א', צ"ע להמאירי, דאיך מושיט שונה משאר הוצאה אם מושיט הוי רק דוגמא של העברת ד"א ברה"ר. ועפ"ז כתב המאירי, דמושיט הוי גזה"כ שנלמד מהמשכן. ר"ל דמעיקרא דדינא דהעברת ד"א ברה"ר, אין לחייב מושיט, אבל קמ"ל המשכן, דאע"פ שאין מושיט דומה לדיני הרגילים של מעביר ד"א, חייב מכ"מ. לפ"ד תוס' והרמב"ם דמושיט הוי דבר בפנ"ע או כעין הוצאה אמיתי או פחותה ממנה, ההבדל בגדרם בין הוצאה להושטה מאפשר שיש הבדלים שמסתברים בין הוצאה להושטה. אבל לדעת המאירי שאין שום הבדל בגדר הוצאה ומושיט, אין להבין חילוקי הדינים ביניהם, אלא צריך לומר גזה"כ הוא.

(ב) שיטת הרא"ה: מושיט כמוציא מרה"י לרה"ר

בשיטה להר"ן (צט.). מובא דעת הרא"ה "דמושיט היא לצורך רה"ר". יש לפרש דכוונתו כעין מש"כ בדעת המאירי, דמושיט היא העברת ד"א ברה"ר. אבל עי"ל דהוי דין בהוצאה מרה"י לרבים (אע"פ דהנחתו ברה"י).

ג) שיטת הר"ן: מושיט כמוציא או מכניס

בר"ן על הרי"ף (לא: ד"ה המוציא) הקשה למה מושיט לא הוי ברשימת המלאכות? ותירץ וז"ל גמרא דילן מסתברא דס"ל דאף הושטה בכלל המוציא מרשות לרשות היא כיון דאינו מתחייב עליה אלא מפני שרה"ר בינתיים, עכ"ל.

חקרנו לעיל, אם רה"ר שבין ב' רה"י הוי חלק עצומי ממעשה מושיט או רק תנאי בעלמא. י"ל דדעת הר"ן דמושיט הוי חילוף רשויות, מרה"י זה לרה"י אחר, ודווקא היכא דיש רה"ר בין הרשויות היחיד אפשר לומר דנשיאה מרה"י א' לחבירו נחשב כמעשה חילוף רשויות.

אבל עי"ל, דלדעת הר"ן הרה"ר באמצע מהווה הנקודה המיחסת מושיט להוצאה, וממילא הוי רה"ר חלק מהותי ממעשה מושיט. וביאה"ד, דלדעת הר"ן מושיט חייב מדין מוציא מרה"י לרבים או להיפוך מרה"ר לרה"י השניה, וכאן במושיט כיון דיש רה"ר באמצע אפשר לומר דהגברא המושיט מרה"י לרה"י דרך רבים – או הוציא לרה"ר או הכניס מרה"ר (אע"פ דלא נח ברה"ר). וממילא מושיט חייב ממש מדין הוצאה מרה"י לרבים, או מדין הכנסה מרה"ר ליחיד.

ה. סיכום מושיט כתולדה דהוצאה

מצינו ג' שיטות במושיט כתולדה דהוצאה. א] דעת התוס' דמושיט הוי מין הוצאה חדשה – שמהווה חלק עצומי מהבנת גדר דין הוצאה, ומגלה לנו כמה דינים בהוצאה. ב] דעת הרמב"ם דמושיט הוי הוצאה פחותה, שאב מלאכה דהוצאה הוי יציאת הגברא עם החפצא. ג] ומצינו כמה ראשונים אחרים שסוברים דמושיט הוי תולדה דהוצאה משום דדומה ממש להוצאה אחרת – דעת המאירי מושיט דומה ממש להעברת ד"א ברה"ר, דעת הרא"ה אפשר לומר דמושיט דומה ממש לדין הוצאה לרה"ר, ודעת הר"ן אפשר דס"ל דמושיט דומה ממש לדין הוצאה או הכנסה.

סימן ג' - מושיט כאב

איתא בירושלמי דמושיט הוי אב מלאכה. בפרק ז' בסוף ה"ב על המשנה "אבות מלאכות ארבעים חסר אחת" כתב הירושלמי וז"ל ולמה לא תנינן הושטה עמהון? רבי סימן בשם ר' יהושע מפני מחלוקת ר"ע וחכמים.¹⁹ רבי חזקיה רבי יהודה בן לוי ר' יהושע בן לוי בשם רבי יתר עליהן הושטה. ולמה לא תניננה עמהון? כל המלאכות בא' וזו בשתים.²⁰ כל המלאכות יש להן תולדות וזו אין לה תולדות. ע"כ.²¹

בפשטות כוונת הירושלמי דמושיט הוי אב בפנ"ע שאינו נכלל בשאר אבות, ולא הוי כחלק ממלאכת הוצאה, והא דלא הוי ברשימת המלאכות, מפני טעמים אחרים. אבל הריטב"א הבין אחרת בכוונת הירושלמי. נדון תחילה בהבנת הריטב"א, ואח"כ נחזור להבין הירושלמי כפשוטו.

¹⁹ וצ"ע, כל מלאכה שיש בה שום מחלוקת אינו בכלל רשימת המלאכות. ונר"ל, דנחלקו ר"ע וחכמים אם מושיט הוי אב בפנ"ע, י"ל דר"ע ס"ל דילפינן זורק ממושיט משום דהוי מושיט חלק מן הוצאה, ולמידים מהוצאה זו להוצאה אחרת. אבל רבנן ס"ל לא ילפינן משום מושיט אב בפנ"ע. או להיפוך, י"ל דר"ע ס"ל דלמידים זורק ממושיט, משום דמושיט אב וזורק הוי תולדה דיליה, אבל לרבנן דמושיט הוי תולדה דהוצאה, אין תולדה לתולדה ולכן לא ילפינן זורק ממושיט. מכל מקום, צ"ל דנחלקו ר"ע ורבנן אם מושיט הוי אב בפנ"ע או תולדה, ולכן אין לשום מלאכה ברשימת המלאכות שנחלקו התנאים אם הוי אב או לא.

²⁰ עי' במפרשים שיש מבינים דאין כוונה כאן לש"ש, אלא דשאר הוצאה במקום א' מרה"י לרבים או להיפוך, משא"כ מושיט הוי מרה"י לרה"י דרך רבים הוי ב' מקומות. וצ"ב, דהוצאה הוי ב' מקומות והושטה ג'. וצל"ע בזה.

²¹ עי' בספר בית אהרן למס' הוריות ו. שהעיר שתי' הבבלי דידע בהוצאה במוציא ומכניס אבל לא במושיט דווקא אליבא דבבלי דמושיט הוי תולדה דהוצאה, אבל לדעת הירושלמי דמושיט הוי אב, ע"כ לא יודע במושיט כלא יודע באב. ועפ"ז א"ש למה לא תירץ כן הירושלמי בהוריות.

א. שיטת הריטב"א מושיט אבות הרבה מעין מלאכה אחת

הבאנו לעיל שיטת הרמב"ם דבכמה מלאכות יש סוג של אבות הרבה מעין מלאכה אחת. כגון במלאכת חורש, בין חופר ועושה חריץ לדעת הרמב"ם נחשבים כאבות, מעין מלאכה א' דחרישה. וע"פ כלל זה, ביאר הריטב"א את שיטת הירושלמי דמושיט הוי אב, וז"ל משמע דס"ל [להירושלמי] דמושיט הוי אב מלאכה הוא כעין מוציא ומכניס, והווי להו כזורע ונוטע ומבריק שאינו חייב [א]לא אחת אם עשאם כולם, דאי לא נפיש להו אבות לחיובא, ע"כ.

א) גדר אבות הרבה מעין מלאכה אחת

ונר' לחקור בגדר סוג זה של אבות הרבה מעין מלאכה א':

א] יש לומר דמעשה זורע ונוטע הוי כ"כ דומים להדדי במעשה דא"א לומר דא' אב וחבירו תולדה, דממש חדא מעשה הוא, אלא ששונים בחפצא שעושים בו המעשה, ולא קפדינן אחפצא כלל. וכן משמע מהמגיד משנה (רמב"ם שבת ז:ד).

ב] יש לומר דאע"פ דבמעשה באמת הם שונים, אבל בגדר יסוד המעשה דומים ממש. ר"ל דחורש ועושה חריץ שונים במעשה. אבל יסוד מלאכת חורש הוא החפירה בקרקע, ולענין חפירה בקרקע – בין חורש, בין עושה חריץ הם ממש חפירה בקרקע. וכן משמע מהרמב"ם (שבת ז:ב).

ג] ועוד יש לומר, דאין דומים אפי' בגדרם. אלא דקבלו חז"ל הלל"מ דיש רק ל"ט מלאכות. ולכן, בכמה פעמים הצריכו חז"ל לכלול כמה אבות שהם דומים במקצת לסוג מלאכה אחת כדי שלא יהא יותר מל"ט סוגי מלאכות. כעין מש"כ הגמ' לענין שובט ומדקדק, דביאה"ד

הוא, דאע"פ דהיתה במשכן ובאמת אבות מלאכות הן, ברשימת המלאכות נכלל במלאכה אחרת כדי שלא יהא יותר מל"ט מלאכות.²²

ואפשר לומר, דמש"כ הריטב"א דמושיט אבות הרבה מעין מלאכת הוצאה כוונתו לא' מהני ג' מהלכים שביארנו. מושיט הוי א' ממש כמעשה הוצאה, וכל שינוי ביניהם הוי רק שינוי בפרטים הטפלים – ולכן לא גרוע ממנו ליחשב תולדה, או ב' שונה כמעשה אבל גדר מושיט וגדר הוצאה דומים דהוי מעשה חילוף רשויות, ג' באמת מושיט והוצאה שונים במקצת ושניהם היתה במשכן, אבל כיון דאינו אלא ל"ט מלאכות, ע"כ לענין סוג מלאכות צריך לכלול שניהם למלאכת הוצאה, כיון דשניהם דומים במקצת.

ולכאורה נראה דדעת הריטב"א דמושיט ממש כמוציא אלא שונים בפרטי המעשה שאינם חשובים. וז"ל הריטב"א שבת (צט. בסד"ה מתני') וההפרש שיש בין מושיט ומעביר, כי המעביר הוא עצמו נעקר והולך עם החפץ והמושיט עומד במקומם, עכ"ל.²³ אפ"ל דמושיט ומוציא אותו דבר הן אלא דאחד הגברא יוצא עם החפצא וב' אין הגברא יוצא, והבדל לענין יציאת הגברא אינו חשוב ומושיט ומוציא הוי אותו מעשה ממש, או לכה"פ בגדרם – דהיינו עקירת החפצא דומים זל"ז, ודלא כמש"כ בדעת הרמב"ם (דלרמב"ם גדר הוצאה הוא יציאת הגברא עם החפצא, א"כ מהא דאין הגברא יוצא במושיט מגלה שמושיט הוי תולדה). וכן יעויין בהשגת הריטב"א שמביא בשם רבו הרא"ה על שיטת רב האי גאון בר"פ הזורק. לדעת רב האי, הבאנו לעיל הבדל 4, אינו חייב אא"כ החפצא נשאר ברשות הראשון. והשיג הריטב"א וז"ל אינו נקרא מושיט

²² ר"ל דרשימות המלאכות אינו דין בל"ט מחייבים אלא דין בל"ט סוגים שונים לגמרי של מלאכה. ובאמת בתוך איזה סוג, יכול להיות ב' מחייבים נפרדים שדומים במקצת.

²³ עיי' במהדורת מוסד הרב קוק שהגיה הנוסח "והמושיט עומד במקומו". אבל אין נר' לי הגהה זו, עיי' לקמן ודו"ק.

אלא כשעוקר הדבר לגמרי מרשות זה ונותנו ברשות אחרת...שלא חייב הכתוב מסתמא אלא כשיש עקירה והנחה ושינוי רשות, עכ"ל. לדעת רבו של הריטב"א מושיט בעי תנאי הוצאה – דהיינו עקירה והנחה ושינוי רשות. חזינן דהוצאה והושטה אחת הן.

אבל לא נהירא לי, דהבאנו מירושלמי דטעם א' שאין מושיט ברשימת המלאכות היינו משום שזו בא' וזו בשתים. שיטת התוס' היא דמושיט הוי תולדה דהוצאה, ולכן ביאר הירושלמי דאין הכוונה באמת דשנים שעשאוה במושיט פטורים, דא"כ שאני הושטה מהוצאה לגמרי. ולכן דחקו התוס' לפרש כוונת הירושלמי לומר דבעי הנחה ליד אדם במושיט, משא"כ בכל שאר מלאכות אי"צ שום אדם אחר לסייע. אבל לפ"ד הריטב"א הירושלמי כפשוטו, וזה לשון הריטב"א בעירובין (לג. ד"ה והא) וכן אמרו שם, כי משונה מלאכה זו מכל שאר מלאכות, דשאר מלאכות דשבת יחיד שעשעה חייב וש"ש פטורים, ובהושטה ש"ש חייבים א' שעשאה פטור, שכן היתה הושטה בעגלות ע"י שנים, עכ"ל. לפ"ד הריטב"א הברדל שבין הושטה להוצאה, שהושטה דווקא חייב ע"י שנים, מגלה לנו שמלאכת מושיט "משונה" מכל שאר מלאכות שבת. ע"כ א"א לומר דמושיט הוי מעשה אחת או גדר אחת עם מלאכת הוצאה, אלא הוי מלאכה אחרת שלענין רשימת המלאכות נכלל במלאכת הוצאה.

התראה באבות הרבה מעין מלאכה אחת: ונפק"מ אם מושיט הוי תולדה דהוצאה או אבות הרבה מעין מלאכה אחת היא התראה. כתב הריטב"א (עג: ד"ה ואומרים), דאם התרה משום איזה מן האבות באבות הרבה מעין מלאכה אחת חייב. אבל בתולדה אם מתרה משום התולדה ולא האב הוי ספק. א"כ במושיט, להני דס"ל דהוי תולדה יש להסתפק אם צריך להתרות משום האב הוצאה. אבל לדעת הריטב"א דמושיט הוי אבות הרבה מעין מלאכה אחת, אם מתרה במושיט משום מושיט – חייב.

ושיטת הריטב"א צ"ע. בפשטות הני מד"א דס"ל דתולדה צריך להתרות משום האב – לכאורה ס"ל דהמחייב לתולדה היא שעובר שם האב, וכל חידוש דין דתולדות היא שכל העושה התולדה עובר בשם האב. ובפשטות, א"כ ה"ה באבות הרבה מעין מלאכה אחת, לכאורה יש רק ל"ט שמות איסור בשבת. אין עושה חריץ שם איסור חדש המחייב בשבת, אלא

כיון דדומה ממש לחורש הוי עשיית האב. וא"כ איך כתב הריטב"א דאי"צ להתרות משום האב? ונר' לבאר שיטת הריטב"א, כמש"כ לעיל בגדר דין אבות הרבה מעין מלאכה א'. ס"ל להריטב"א דקבלו חז"ל הלל"מ דאינו אלא ל"ט סוגי מלאכה. אבל באמת יש יותר מל"ט מחייבים, וא"כ חורש ועושה חריץ הוי ב' מחייבים שונים לענין שבת, ולכן מתרים כל א' משום עצמו.²⁴ ולכן ה"ה במושיט, לפי הריטב"א המתרה משום מושיט חייב.²⁵

²⁴ ומכ"מ, המתרה משום האב שנרשמו ברשימת המלאכות חייב אפי' על אב אחר מעין המלאכה, משום דכיון דנכלל באותו סוג מלאכה מיקרי אותו אב ג"כ.

והא דהבאנו לקמן דאין חייבים ב' קרבנות לדעת הריטב"א באבות הרבה מעין מלאכה א', יש לומר דלענין חילוק חטאות אינו תלוי דווקא בב' מחייבים, אלא בעינין ב' מעשים שונים לגמרי לחלק חטאות, וכיון דדומים עושה חריץ וחורש, אע"פ דב' מחייבים נפרדים הן, אינו מחלק לחטאות.

²⁵ **קרבן א' או ב' באבות הרבה מעין מלאכה אחת.** עוד נפק"מ, כתב הריטב"א דהעושה אבות הרבה מעין מלאכה חייב אחת. לכן העושה מושיט והוצאה, חייב אחת, וכ"פ הרמב"ם הל' שגגות (ז:ז) דהעושה ב' אבות מעין מלאכה אחת חייב רק אחת. אבל יעויין בשיטה מקובצת ב"ק (ב. ד"ה אאב) דחייב ב' חטאות באבות הרבה מעין מלאכה אחת. איתא בגמ' שם דלדעת רבנן החילוק בין אב לתולדה היא דעושה אב ותולדה דיליה חייב א'. והק' בשיטה, אפי' עשה ב' אבות מאבות הרבה מעין מלאכה א' חייב רק קרבן אחד, אי"ז דין בגריעותא דתולדה אלא דין בכל העושה מעשים דומים חייב רק קרבן א', ואיך שונה אבות הרבה מעין מלאכה אחת לאב ותולדה דיליה. ותי' המהר"י כן דעושה אבות הרבה מעין מלאכה א' חייב ב' כדמוכח מזורה בורר ומרקד, ע"כ אין דמיון במעשה מגלה שחייב קרבן א', אלא טעם דחייב אב ותולדה דיליה רק א' משום גריעותא דתולדה. ויש לומר ע"פ שיטת הריטב"א דמושיט הוי אבות הרבה מעין מלאכה אחת (אע"פ דאאל"כ בדעת הריטב"א עצמו), המושיט והמוציא חייב ב', כדעת המהר"י כן דאבות הרבה מעין מלאכה א' חייבים ב' קרבנות. והעיר לי מו"ר הרה"ג ר"מ רוזנצווייג, דבדעתו אין כוונת השיטה מקובצת לומר שחייב ב' קרבנות במעין מלאכה א'. המשנה בר"פ כלל גדול כתב דהעושה מלאכות הרבה מעין מלאכה א' חייב א'. וכתב רש"י שזה איירי בתולדות. באמת נר"ל, דלדעת רש"י אפשר דאבות הרבה מעין מלאכה א' שונה

בסיכום, בשיטת הריטב"א דמושיט אב מעין אבות הרבה דמלאכת הוצאה, דס"ל להריטב"א דההפרש בין מושיט להוצאה, דהוצאה הוי עקירת גופו עם החפצא, ומושיט הוי עקירת החפצא בלבד, מגלה לנו שמושיט הוי מחייב נפרד, וראיה לדבר, דמושיט חייב דווקא ע"י שנים. ולכן המתרה במושיט משום מושיט חייב. אבל לצד אחר, דומה במקצת מושיט להוצאה, ולכן לא תניתוה ברשימת המלאכות כדבר בפנ"ע ומושיט נכלל בהוצאה, ולכן המושיט והזורק חייב רק קרבן אחת.

ב. מושיט כאב בפנ"ע

לולי דברי הריטב"א, נר"ל פ בדעת הירושלמי דמושיט לא הוי אב מעין הוצאה, אלא מושיט הוא אב נפרד לגמרי משאר ל"ט מלאכות, מלאכה בפנ"ע, מלאכה ארבעים.²⁶ ואינו ברשימת המלאכות משום דאין לה תולדות, וכן ש"ש חייבים במושיט.

מש"כ הירושלמי שגדר איסור מושיט לא הוי כעין הוצאה, אפשר לפרש בב' אופנים: א] הגדרת הוצאה מוגבלת מאוד, ואינו כולל מושיט,

ממלאכות הרבה מעין מלאכה א'. תולדות דאב א' חייב א', אבל אבות דאב א' אפשר דחייב ב'. וראיה מגמ' דלומד ממשנה שניה שם רק ל"ט קרבנות, לפי פשטות הרמב"ם כבר למד כן ממשנה ראשונה דאינו אלא ל"ט קרבנות. ובביאור דעת ר"י דאין חיוב אלא ל"ט קרבנות, כבר כתב רש"י שם דכוונתו לומר דיש חילוק מלאכות, לא השיעור הגדול לקרבנות אלא שאין שיעור הקטן לקרבנות – אין חיוב קרבן א' כששגג לו שבת.

²⁶ ל"ט מלאכות. וא"כ נמצא דאין ל"ט מלאכות אלא ארבעים! י"ל, דיש ל"ט מלאכות שדומות זל"ז - שיש להם תולדות וחייב ע"י א'. אבל יש עוד מלאכות שחייבים עליו, אבל אינם ממשפחת הל"ט מלאכות מטעמים צדדיים. אבל ע"ל, דעת הירושלמי דאין כ"כ קפידא לדווקא ל"ט מלאכות. בהבדלים בין ש"ס דילן לירושלמי לענין מקור הל"ט מלאכות, ע"י (מט:), וע"י ירושלמי (א:א). וע"ע בירושלמי (ז:ב) דס"ל דמעביר ד"א ברה"ר ג"כ הוי אב מלאכה.

משום כל ההבדלים שנרשמו לעיל, וממילא מושיט הוי דבר בפנ"ע. ב] ועוד נל"פ, דהגדרת מושיט שונה ושונה ממה שאנו חושבים. ע"כ ביארנו דמושיט הוי בעיקרון עקירת חפצא ממקומו כעין מלאכת הוצאה. אבל נרל"פ בדעת הירושלמי דהגדרת מושיט גדר איסור חדש, שונה מהוצאה לגמרי, ולכן אינו שייך כלל להצטרפו לדיני הוצאה.²⁷

וכ"כ הרבה אחרונים ומפרשים להבין כל שינויים שהזכרנו לענין מושיט – "מושיט חידוש הוא." אבל אין הגדרת דבר כ"חידוש" מבאר מהו גדרו, רק מגלה שגדר מושיט נפרד ושונה מגדר הוצאה. ויש לעיין מהו גדר החדש של איסור מושיט?

א) שיטת הרה"ג רב מנחם זעמבא דמושיט כהוצאה במקום מחודשת

אע"פ דרוב אחרונים לא מבארים גדר החידוש דמושיט, מצינו ביאור אחד בחידושי הגאון הגדול הרב מנחם זעמבא הי"ד, ראש המדברים בלימוד הל' הוצאה, בספרו החשוב תוצאות חיים (ד:ד). ביאר שם דגזרה התורה מקום חדש לחיוב מושיט. שאר הוצאה חייב דווקא ברשות הרבים – או מוציא לשם או מכניס לשם או מעביר שם. אבל גזה"כ במושיט

²⁷ ויש לדחוק, דבאמת מעשה מושיט הוי בגדר הוצאה. אלא דכיון דיש למושיט כמה חידושים באמת לא הוי "מלאכה." לדוגמא, חורש שאינה צריכה לגופה, יש להציע, דאפ"ה הוי מעשה חרישה, אלא תנאי עקרוני לחייב בשבת היא כללי מלאכה שהמעשה נעשית לצורך גופה, ולא מאיזה טעם צדדי. ודומה לזה במושיט, הושטת קרש מרה"י אחד לחבירו דרך רבים נחשב הוצאה, אבל אע"פ דמעשה מושיט הוי מעשה הוצאה, מושיט אינו מלאכה. ר"ל דלהיות חשיב מלאכה בעינין שהמעשה רק חייב ע"י א'. וכיון דמושיט חייב אפי' ע"י שנים שעשאוהו, ע"כ לא הוי מלאכה. כיון דאין מושיט מלאכה, משום ש"ש חייבים, ע"כ לא נכלל מושיט במלאכת הוצאה, והוי מחייב בפנ"ע. ומחייב זו, לא שייך כלל לרשימת המלאכות, דאע"פ דחייב על מושיט מיתה, אינו חייב מדין "מלאכת שבת" אלא חיוב אחרת. וצ"ע, אם אין חיוב מדין מלאכת שבת, מהו מקור שמחייב מיתה מושיט?

דחייב במקום אחר דהיינו למעלה מרה"ר שהוא מקום נפרד משאר מקומי הוצאה. ולכן, משום מקומו המחודש, נמצא דכל ענין מושיט מחודש, עם הרבה נפק"מ בינו לבין הוצאה. אין חידוש דמושיט שום חילוק בגדר המעשה מושיט, אלא החידוש דמושיט הוא בחידוש מקום המחייב. וז"ל התוצ"ח שם זה דחייב במושיט למעלה מעשרה אינו משום דנחשב כמעביר ברה"ר אלא גזה"כ במושיט לחדש רשות חיוב בפנ"ע ושם באויר שלמעלה מעשרה הוא רשות חיובו, ע"כ.

ומקור לדבריו, דבמושיט התורה חידשה רשות חדשה שלא שייך לשאר דיני הוצאה, מביא התוצ"ח את דברי הרשב"א מובא לעיל. מסופק הגמ' (ה:): לענין מוציא דרך מקום פטור. והק' הרשב"א למה לא נלמד ממושיט דמוציא דרך למעלה מי' דהוי מ"פ. ותירץ הרשב"א (ו. ד"ה ואסיקנא) וז"ל מסתברא דהתם לגבי מושיט לאו מקום פטור הוא אלא גזה"כ. ותדע לך, דהא רה"ר אינו עולה למעלה מי', ואע"פ שמושיט מרה"ר לרה"ר דרך רה"ר אפי' למעלה מי' ולא נח ולא עבר לא בתחילה ולא בסוף ברה"ר חייב...ועוד תדע לך דאלו במושיט ממש אינו חייב אלא במושיט בדיוטא אחת, הא בב' דיוטות זו כנגד זו ורה"ר באמצע פטור, אלא בדיוטא אחת חייב מגזה"כ אע"פ שלא נח ולא עבר ברה"ר ולא באוירו, כנ"ל, ע"כ. הבין התוצ"ח, שאין מקום חיובו דמושיט רה"ר כלל, אלא מקום חיובו הוא מקום חדש – למעלה מי'.

ואליבא דהתוצ"ח דמושיט מחדש רשות חדשה שלא שייך להוצאה, אפשר להבין שיטת הירושלמי דמושיט אב בפנ"ע. מושיט אינו בכלל מלאכת הוצאה, דהוצאה הוי דין בהוצאה מרה"ר לרבים או להיפוך או מעביר ברה"ר. אבל הוצאה לרשויות אחרת, כגון לרשות החדשה של מושיט - דהיינו למעלה מעשרה – לא הוי בכלל הוצאה. מושיט מהווה אב מלאכה בפנ"ע משום שמושיט יש לו רשות חדשה שאינו שייך להוצאה.

יחס גדר שם רשות לעצם יסוד הוצאה: אם כנים דברינו, דהירושלמי אזל אליבא דמש"כ הרב מנחם זעמבא - דמושיט מהווה אב בפנ"ע משום המקום המחודש שמחייב ביה, יש להעיר נקודה מחודשת בגדר מלאכת הוצאה. נמצא דבמעשה הושטה והוצאה דומים ממש –

שניהם עקירת דבר ממקומו. אבל מושיט מחודש ומוכדל לאב אחר אך ורק משום שרשות המחייבות בו שונה מרשות המחייבת בהוצאה.

והנה יש לחקור ביחס בין גדר הרשויות דשבת לגדר המעשה הוצאה. בפשטות, ולולי מש"כ בדעת התוצ"ח, הייתי אומר שאין גדר הרשות כ"כ חשוב למעשה הוצאה. ר"ל הוצאה והכנסה הם מעשה עקירת חפצא ממקומו. רשות היחיד ורשות הרבים הם שני מיני רשויות, לולי דהיה מקום אחר שנחשב רשות מה"ת "מקום שלישי" היה מחייב גם על עקירה ממקום שלישי לרה"י או ממקום השלישי לרה"ר. אין עיקרא דמחייב הוצאה חלות שם המיוחד של רה"י או רה"ר, אלא גדר חיוב הוצאה היא מעשה שינוי רשות, ורה"י ורה"ר הוי מיני רשויות מה"ת.

אבל לפמש"כ לבאר הירושלמי ע"פ דעת התוצ"ח גדר הרשות מהווה יסוד מלאכת הוצאה. דלפמש"כ, מושיט הוי אב בפנ"ע, אע"פ שמושיט היא עקירת חפצא ממקומו ממש כהוצאה, אך ורק משום דמקום דמחייב ביה מושיט – דהיינו למעלה מי' – לא הוי רה"י ולא רה"ר. חזינן דעצם שם הוצאה רק שייך כאשר משתנים מקום חפצא מרה"י לרבים או להיפוך. אם התורה מגדיר רשות שלישית – כגון מקום דלמעלה מי' היא מקום מושיט - העוקר חפצא או מעביר חפצא ברשות שלישית לא משותף כלל להל' הוצאה.

השגה על הבנת התוצ"ח בדעת הרשב"א: אבל נר"ל, דמש"כ

התוצ"ח - דבמושיט גזרה התורה רשות מחודשת – אין באמת כוונת הרשב"א. חקרנו לעיל, האם העברה ברה"ר באמצע מן עצם המעשה שמחייב דמושיט או רק תנאי בעלמא שאין חיוב מושיט מרה"י לרה"י אא"כ נמצא רה"ר ביניהם. לפ"ד התוצ"ח, הרשב"א ס"ל דרה"ר באמצע – למעלה מי' - הוי מקום חיובא דמושיט. וגזה"כ דמושיט חייב במקום חדש שאין שום חיוב בשאר דיני הוצאה. אבל נראה לי דדעת הרשב"א כדעת התוס' הנ"ל, דאין מקום חיוב מושיט - הרה"ר, וכן אין מקום למעלה מי'

מקום חיוב דמושיט. אלא עיקרא דמושיט היא מרה"י לרה"י.²⁸ וז"ל הרשב"א מובא לעיל "גזה"כ אע"פ שלא נח ולא עבר ברה"ר ולא באוירו"ע"כ, כוונת הרשב"א דמושיט חייב מרה"י לרה"י ולא בעינן שום התיחסות לרה"ר באמצע. ולכן, אין חידוש דמושיט המקום שלו, דבאמת אין שום מקום חדש למושיט, אלא חיובו היא במעשה מרה"י זה לרה"י אחר (בתנאי שיש רה"ר באמצע).

(ב) שיטת רב האיי גאון

וא"כ, צריך ביאור שיטת הירושלמי שמושיט אב בפנ"ע, מהו גדר המיוחד של איסור מושיט, ששונה לגמרי מגדר מלאכת הוצאה?

לעיל הבאנו שמקור חיוב מושיט מעבודת הלויים מפריקת המשכן. ושם ביארנו ע"פ מה שפרש"י (צו. ד"ה שכך) וז"ל שתי עגלות זו אחר זו ברה"ר פורקי משכן מושיטים לאותן שעל העגלות שאצלן והן מושיטין לאלו שלפניהם, עכ"ל. אבל רב האיי (מובא בכל ראשוני ספרד) הציע פירוש אחרת באופן מושיט במשכן. וז"ל רבינו האיי (מובא בריטב"א צט. ד"ה מתני') רבינו האיי ז"ל שכתב, וזה לשונו: כי כך היו העגלות שנמסרו במדבר ללויים שיש²⁹ עגלות זו אחר זו ברה"ר והיו המתוחזין קרשים ומציבים קרש על שתי העגלות, ראשו האחד על זו וראשו

²⁸ מושיט מרה"י לרה"י דרך כרמלית. ע"י בספר שערי אליהו סי' ו' שהבין כן בדעת הרשב"א כמש"כ. ועפ"ז הציע בדעת הרשב"א חידוש עצום דהמוציא מרה"י לרה"י דרך כרמלית חייב מיתה, דבאמת המחייב היא מרה"י לרה"י. דכל גדר רה"ר באמצע רק לחלק הרשויות – כמש"כ, וע"פ כרמלית הרשויות מתחלקות. ומצאתי בעבודת הקודש לרהרשב"א בכה"ג דמותר. וביאה"ד הרשב"א בעבה"ק לא לדחק מש"כ דגדר האיסור מרה"י לרה"י, אלא דס"ל להרשב"א באמת דאין כרמלית באמצע מחלק הרשויות, דע"פ דין תורה אין לכרמלית שום חלות רשות.

²⁹ העיר במהדורת מוסד הרב קוק שצ"ל שתי.

האחד על זו, שפירשנו למעלה שמרכיבים מזה לזה להיות שתייהם רשות אחת וזה היו שתייהם בדיוטא אחת. וכתב רבינו האיי ז"ל, והזהירו בפ"י זה כי בטורח גדול נגלה לנו, ע"כ. לפ"ד רש"י מושיט שבמשכן היה הלויים שמושיטים הקרש מהעגלות שקרובים למשכן לעגלות אחרות שקרובים לדרך. אבל לפ"ד רב האיי עצם שימת הקרש על שתי העגלות, ראשו אחד על עגלה א' וראשו השני על עגלה ב', הכנתם לנסיעה, הוא הוא מקור למעשה איסור של מושיט.

וע"ז משיג הריטב"א בשם הרא"ה מובא לעיל, דאם ראשו א' של הקרש עדיין היא בעגלה הראשון, א"כ אין כאן עקירה מרה"י הראשון. וכה"ג בהוצאה, שחפצא עדיין אגוד ברה"י הראשון - אין חיוב הוצאה, אפי' אם צד האחר של החפצא יוצאת לרה"ר. ואיך מחייבים מושיט אם אין עקירה לגמרי מרשות הראשון?

ע"כ, לדעת רבינו האיי גאון אין מושיט מדין הוצאה דאין הוצאה בלי עקירה, אלא מושיט הוי מעשה אחרת וכמה שכתב הירושלמי דמושיט אב בפנ"ע.

גדר חדש המושיט מתבאר היטב ע"פ הבנת רב האיי בגדר ההבדל השישית שהבאנו מראש - מושיט חייב דווקא בדיוטא אחת. פרש"י (ר"פ הזורק צו. ד"ה פטור, והיו) דיוטא אחת היינו שמושיט מרה"י לרה"י אחרת שבאותו צד של הרה"ר, ולא שמושיטים עובר על מצד א' של הרה"ר לצד שני. מושיטים החפצא לאורך רה"ר ולא לרוחב רה"ר. וצ"ב מה החילוק בין דיוטא אחר לב' דיוטות? ובפשטות, צ"ל כמש"כ המאירי מובא לעיל דכך היתה עבודת הלויים במשכן, ואין לך אלא חידושו.³⁰

³⁰ וע"ע באבן אזל יג: יח שביאר דדיוטא א' דרך מושיט, וכל"פ אליבא דתוס' דאין כ"כ הבדל בין מושיט להוצאה, אלא דכן דרך המושיטים. ועי"ל לדעת התוס' דיש דבר א' שמגלה שמושיט הוי חיוב עצמאי - והיינו חילוק בין מושיט להוצאה לענין דיוטא א'.

אבל רב האיי גאון ביאר דרך אחרת בדין דיוטא אחת. וז"ל רבינו האיי (מובא ברשב"א באריכות צט. ד"ה שתיהן) שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברה"ר, גזוזטרא רה"י היא. וכששתים זו כנגד זו ברה"ר ומופלגות זו מזו ואינן דומות לדיוטא אחת, אלא זו רשות לעצמה והיא רה"י, וזו רשות לעצמה והיא רה"י ורה"ר ביניהם, מזו לזו וכו', אבל אם הגזוזטראות שתיהן העומדות ברה"ר מכוננות להיות דיוטא אחת ורשות אחד, ובאיזה צד שמרכיבים נסר מזו לזו ע"ג רה"ר כדי להיות שתיהן דיוטא אחת ורשות אחת אם עשאן כן מבע"י הרי הן כרשות אחר ומותר לטלטל מזו לזו ע"ג אותו הנסר שהוא מתוח מזו לזו ע"ג רה"ר, עכ"ל.

לדעת רבינו האיי אין הכוונה כלל שצריך להיות ב' רשויות היחיד בצד א' של הרה"ר. אלא הכוונה היא שרק חייב במושיט אם מושיטים בשני רשויות היחיד שמוכנות להיות דיוטא א' – שב' הרשויות היחיד יכולים להצטרף יחד להיות רשות אחת ע"י שימת נסר ביניהם. מסתמא ברוב גווני דווקא ב' רשויות היחיד בצד א' של רה"ר מוכנות להצטרף יחד ע"י נסר, ולכן איירי המשנה בצד א' של רה"ר. אבל היכא דב' הרשויות מוכנות להיות מצטרפים יחד – ה"ה דחייב במושיט בב' רה"י שהוי בב' צדדי רה"ר, ואע"פ מושיט לרוחב רשות הרבים.

ונר"פ דלפ"ד רב האיי גדר איסור מושיט היא הצטרפות והתחברות ב' רה"י יחד למהווה רשות אחת. הגברא שמושיט חפצא א' מרשות היחיד ראשון לרשות היחיד השני הוה כאילו משים נסר ביניהם, נסר שמאפשר הליכה מרה"י זו לרה"י האחר. ולכן, דווקא חייב משום מושיט בב' רה"י שהם דיוטא א' – ר"ל דמוכנות להצטרף להיות רה"י אחת.

באלכסון אחת: וכמו"כ כתב הריבב"ן דדווקא חייב במושיט חפצא בב' הגזוזטראות שהן באלכסון אחת. אין מצטרפים ב' רשויות היחיד יחד היכא דאינם זו כנגד זו, או זו אצל זו, ולכן אין חיוב מושיט אלא בב' רשויות באלכסון א'.

חפצא ארוכה: ועפ"ז מובן שיטת רבינו האיי מובא ברשב"א בעירובין (לג. ד"ה כשרבים). כתב הרשב"א דלא חייב במושיט אלא בחפצא ארוכה. בעינן שהחפצא שמושיטים ראשו אחד תהיה ברשות

הראשונה וב' ברשות השניה, ואי אפשר להיות כן אלא בחפצא גדולה כעין קרשי המשכן. וביאה"ד, דגדר מושיט היא התחברות ב' רה"י יחד. א"כ דווקא כשהחפצא ממשיכה מרה"י א' לרה"י שני אפשר לומר שהחפצא כאילו מתחברת הרשויות יחד.

מושיט במביא אצלו: הבאנו לעיל בהבדל חמישי, דס"ל להריטב"א בעירובין והשפ"א בדעת הירושלמי, דמושיט חייב דווקא במוליך ממנו ולא במביא אצלו. ונרל"פ, עפמ"ש בביאור דעת רב האי, דגדר מושיט היא התחברות ב' רשויות היחיד יחד. ובביאה"ד, נראה לומר דאין להרחיב מקומו ביום השבת. לפני השבת, ע"י עירוב חצירות יכול להצטרף כמה רשויות היחיד יחד לעשות רשות גדול. אבל כיון שחל עליו השבת, אין להגדיל ולהרחיב מקומו יותר. ולכן ע"י הושטה לרשות אחרת שמצטרף הרשויות יחד עובר על איסור מושיט להרחיב מקומו בשבת. וכיון דמושיט דין בהרחבת מקומו, דווקא חייב היכא שמושיט מרשותו לרשות אחרת דהוי הרחבת רשותו לכלול גם הרשות השניה. אבל המביא אצלו חפצא מרה"י שניה לרשות שעומד בו, אי"ז מעשה הרחבת מקומו, אלא הוי הרחבת מקום השניה לכלול מקום שהוא עומד בו. ולכן, דווקא חייב במוליך ממנו דהוי הצטרפות רשות שניה לרשותו כדי להרחיב מקומו.

שנים שעשאוה חייבים: הבאנו לעיל בהבדל שביעי, שלפי פשוט הירושלמי מושיט חייב דווקא בשנים שעשאוה, משא"כ כל שאר מלאכות שבת. וצ"ב למה מושיט דווקא ע"י ב'?

ונרל"פ, עפמ"ש בדעת רב האי, דגדר מושיט היא צירוף ב' רשויות היחיד להדדי. דעת רב האי מובן היכא שמשים נסר בין ב' הרשויות ועושה גשר בין הרשויות. אבל צ"ב היכא דמושיט חפצא מרה"י לרה"י, איך זה צירוף הרשויות. וצ"ל שבהאי שעתא שראש החפצא עדיין ברה"י הראשון וראשו השני ברה"י השניה, בהאי שעתא יש צירוף רשויות.

אבל קצת צ"ע, דאין שום קביעות להתחברות הרשויות. בשעתא א' יש צירוף, אבל אח"ז מיד החפצא נכנסת כולה לרשות השניה? ונר"ל ע"פ הירושלמי, דבעינן אדם א' ברשות היחיד הראשונה, ואדם שני ברשות השניה. וע"י שבהאי שעתא שניהם אוחזים בחפצא – בהאי שעתא יש

התחברות קצת קבוע של ב' הרשויות. לכן דווקא חייב במושיט בשנים שעשאוה. אדם א' לבדו שמושיט חפצא לרה"ר שניה, אין שום חיבור קבוע בין הרשויות. אבל בשני בני אדם, אדם א' אוחד החפצא ברה"י הראשונה ואדם שני אוחד החפצא ברשות השניה, נמצא חיבור קבוע בין הרשויות.³¹

---

³¹ מושיט כאיסור חלות, ואין תולדות למושיט. ועי"ל, קצת סברא למה אין פטור שנים שעשאוה במושיט (אבל אי"ז טעם למה דווקא חייב ע"י ב'). מצינו מח' בין הראשונים ואחרונים אם שנים שעשאוה הוי פטור בכהת"כ או דווקא בשבת. מפורסם שיטת הגרע"א שדין שנים שעשאוה שייך לכהת"כ. וביארו האחרונים פטור ש"ש רק שייך היכא שהוי דין במעשה עבירה. אבל כל איסור שהוי דין בחלות איסור, לא שייך ביה פטור שנים שעשאוה, דמכ"מ נעשית על ידם חלות האיסור וחייב ביה. ועפ"ז נר"ל, דכל מלאכות שבת הוי דין במעשה מלאכה, במעשה איסור, ולכן שנים שעשאוה שכל אחד לא עשה מעשה שלימה פטורים. אבל מושיט איסור היא חלות – חיבור בין רה"י לרשות היחיד אחרת – יצירת רה"י מורחבת. וא"כ אפי' נעשית ע"י ב' אין לפטורם מטעם ש"ש, דעל ידיו נעשית חלות איסור וחייבים.

ועפ"ז, דשאני מושיט משאר מלאכות שבת דהוי דין בחלות איסור ולא במעשה איסור, אפשר להבין מש"כ הירושלמי דאין מושיט ברשימת המלאכות דאין לו תולדות. בפשטות כוונת הירושלמי, דבמציאות אין שום מעשה דדומה למושיט להיות תולדה. אבל נר"ל פ, דגדר תולדה היא שאב מלאכה היא מעשה שאסרה התורה משום דמצינו מעשה זו במשכן. וגדר תולדה היא מעשה אחרת שתכליתו היא אותו חלות של מעשה שאסרה התורה ממשכן. כגון בחורש, אסרה תורה דווקא מעשה חרישה. אבל כל מעשה שמביא אותו חלות של איזה חפירה שנעשית בקרקע, חייב מדין תולדה דחורש (דלא כרמב"ם דכה"ג הוי אב).

וא"כ, במושיט שכל עיצומו הוי איסור חלות, ממילא א"א להיות תולדה דמושיט. כל מעשה שמביא התחברות בין ב' הרשויות הוי אב מלאכה דמושיט. אין איסור מעשה כלל, לכן כל הדומה במעשה אין בו שום חיוב, וכל שמביא החלות האיסור – התחברות ב' הרשויות - הוי אב כמושיט עצמו.

דעת רב האיי מובא בריטב"א: הבנת הריטב"א בשיטת רב האיי שונה קצת מלשון רב האיי שהבאנו לעיל מהרשב"א. וז"ל הריטב"א (צו. ד"ה זו) מהדורת מוסד הרב קוק, אבל רבינו האיי ז"ל פי' דה"ה דחשיב מושיט אפי' כשרחב רה"ר באמצע, ואין ההקפדה אלא בדבר שהוא מושיט, שאם ראשו הא' נתן ברה"י זה וראשו השני נתן ברה"י אחר (השני) ורה"ר (מכוסים) [מפסיק] באמצע אז נקרא מושיט...והא דקתני סופא היו שתיהן בדיוטא אחת, כלומר באורך רה"ר, אורחא דמילתא נקט שאין דרך לתת (תקרה) [קורה] מרה"י לרה"י ורחב רה"ר באמצע, עכ"ל. [מה שמובא בסוגרים (מעוגלים) הם דברי הריטב"א עצמו, ומה שמובא בסוגרים (מרובעים) הם דברי המגיה.]

במבוא למהדורת המוסד, כתב העורך הרב משה גולדשטיין שכל המובא "בסוגרים מרובעות תיקונים שאין בהם ספק ואינם משנים את עיקר הדברים." ונר"ל, דכאן אין לשנות מש"כ הריטב"א עצמו, ובתוך דבריו מובא הבנה יסודית בשיטת רבינו האיי ז"ל. לפי הריטב"א ס"ל לרב האיי דגדר מעשה מושיט היא כיסוי רה"ר. נתינת נסר מרה"י א' לרה"י שני, הגברא מכסה את הרה"ר שבאמצע, ונעשית רה"ר מקורה.

וביתר ביאור, איתא בגמ' שבת (צט.) המעביר ד"א ברה"ר מקורה פטור שאינו דומה לדגלי מדבר. רה"ר מקורה לא הוי רה"ר. א"כ המשים נסר בין ב' רה"י, והנסר עובר על רה"ר באמצע - הרה"ר שבאמצע מקורה - ומתבטלת שם רה"ר ממנה. לפ"ז נר"ל דגדר איסור מושיט היא כיסוי רה"ר דהיינו ביטול הרה"ר.³²

³² עי"ל בדעת הריטב"א בדעת רב האיי, וכ"ש ממו"ר הג' רב מיכאל רוזנצווייג שליט"א, דגדר איסור מושיט היא לעשות דרך שיכול לצאת מרה"י לחבירו בלי לעבור רה"ר באמצע, יצירת דרך מרה"י לרה"י שאי"צ לעבור ברה"ר. ולפ"ז, אפשר לומר דמושיט הוי סניף להוצאה. הוצאה הוי יציאת החפצא מרה"י לרבים. מושיט הוי יצירת אופן שיכול לצאת בלי לעובר על איסור הוצאה. לפי שהבאתי דברי הריטב"א בדעת רבי האיי לבאר שיטת הירושלמי דמושיט הוי אב בפנ"ע, לא הבאתי מש"כ מו"ר בתוכן הדברים עצמם שלא להתעוות הקורא.

יוצא מדברינו ב' הבנות בשיטת רב האיי. [א] נר' מלשון רב האיי מובא ברשב"א דגדר איסור מושיט היא התחברות ב' רה"י להדדי. [ב] אמנם, הבנת הריטב"א ברב האיי היא שאין ההקפדה על התחברות הרשויות היחיד, אלא שע"י שימת הנסר בין רשויות היחיד מהווה ביטול רה"ר שבאמצע.

למטה מי' לדעת רב האיי – נפק"מ בין הרשב"א והריטב"א: כעת
לא מצאתי דעת הרשב"א והריטב"א לענין חיוב מושיט למטה מי'. אבל נראה דנפק"מ בין מש"כ הרשב"א להריטב"א בדעת רב האיי היא מושיט למטה מי'. לדעת הרשב"א דהוי צירוף ב' רשויות היחיד יחד, נראה דברה"ר באמצע א"א להצטרף הרשויות להיות כרשות היחיד עצמה. דאין רה"ר משתתף להיות חלק מרה"י. לכן, נראה דדוקא למעלה מי' חייב במושיט, שהיכא שאין רה"ר ביניהם הרשויות מוכנות להצטרף יחד.

משא"כ לשיטת הריטב"א ברב האיי, דגדר מושיט הוי כסווי רה"ר ובביטול שם רה"ר ממנה. א"כ המושיט מרה"י לרה"י למטה מי' – שהיא עיקר מקום רה"ר – נחשב ביטול רה"ר הראשי. למעלה מי', דבמקומות אחרות לא הוי רה"ר, מהווה חידוש גדול דאפי' למעלה מי' נחשב ביטול רה"ר.³³

סיכום נפק"מ בין רב האיי לשאר ראשונים: ביארנו דלפי רב האיי
אין גדר מושיט כעין הוצאה כלל, אלא הוי אב בפנ"ע, וכדעת הירושלמי. והבאנו כמה נפק"מ:

[א] אי"צ עקירת הדבר מרשותו הראשון, להיפוך בעינן דווקא שהחפצא להיות עדיין ברשות הראשון בשעתא שמגיעה לרשות השניה. משא"כ להני דס"ל דמושיט הוי הוצאה, ע"כ בעינן עקירה לגמרי מרשות הראשון לפני שבא לרשות השניה.

³³ ויש לדחוק, דא"א לבטל רה"ר עקרוני דהיינו למטה מי', ודוקא אפשר לבטל רה"ר פחותה דהיינו למטה מי', ולכן אינו חייב אלא למטה מי'.

[ב] בעינן חפצא ארוכה, כמש"כ הרשב"א בעירובין, כדי לקיים תנאי א' שהחפצא עדיין ברשות הראשון והשני בשעה אחת.

[ג] חיוב מושיט דווקא היכא שהרשויות היחיד באלכסון אחת, כ"כ הריבב"ן, כדי לחבר הרשויות זל"ז.

ועוד ביארנו דאפשר לומר עוד כמה נפק"מ אם מושיט דין בהוצאה או לא:

[ד] חיוב דווקא בש"ש, משום דבעינן ב' גברי בב' רשויות כדי לקבוע דין חיבור מקומות.

[ה] חיוב דווקא במוליך, חיבור רשויות הוי דין באיסור הרחבת מקומו, וא"כ דווקא מרחיב ממנו, מוליך החפצא ולא מביא אצלו דהוי הרחבת מקום השניה.

סימן ד' - פירוש גזוזטראות כסימן לגדר מושיט

בראשונים נחלקו על פי' הגזוזטראות במשנה. חיוב מושיט הוא אפי' ברה"י רגילה, שלא מצאתי בשום מפרש שחיוב מושיט דווקא בגזוזטראות. אבל אפשר לומר דדוגמא של המשנה – "גזוזטראות" - לא הוי רק דברו חז"ל בהווה, אלא מגלה יסוד הגדר של איסור מושיט.

פרש"י (צו. ד"ה) וז"ל זיזין היוצאין מן הכותל ומניחים עליהם נסר להלך. פתוס' (צט. ד"ה שתי) וז"ל מיירי שסתום למטה בשום דבר ואין גדיים בוקעים תחתיהם או שיש מחיצות למעלה מן הגזוזטראות, עכ"ל, ר"ל רה"י רגילה ע"פ כללי רה"י בשאר הל' הוצאה. ובפיהמ"ש להרמב"ם (ר"פ הזורק) וז"ל גזוזטראות כצוצריות והוא בנין מעצם יוצא מן הכותל וחוף בעליות על רה"ר ועושין אותו כדי להרחיב העליה. ופתוס' בעירובין (פח:): דאע"פ דאין לגזוזטראות תנאי רה"י, נחשב לרה"י מדין חורי רה"י.

נמצא דהוי ד' פירושים שונים לגדר גזוזטראות:

א] מקום שמוכשר ללכת מרה"י א' לחבירו ע"י שימת נסר.

ב] רה"י רגילה אם כל תנאי רה"י, מחיצות או תל.

ג] מקום שהוי הרחבת רה"י עובר על הרה"ר.

ד] חורי רה"י, דהיינו הרחבה של רה"י.

להני דס"ל דמושיט הוי הוצאה רגילה, לכאורה גזוזטראות הוי רק דוגמא אחת לרה"י רגילה. אבל להני דס"ל דמושיט הוי מדין חיבור רשויות, אפשר דדוגמא של המשנה של גזוזטראות מגלה יסוד מושיט. לפי רש"י גזוזטראות הוי מקום שמיוחד להלוך מרה"י א' לחבירו. חזינן דגזוזטראות הוי מקום שמיוחד להתחברות ב' רשויות יחד.

וכן לתוס' בעירובין הגדרת גזוזטראות כרה"י הוי מדין חורי רה"י – הרחבה של רה"י. לפמש"כ דחיבור הרשויות אסור מדין הרחבת מקומו, דוגמא של גזוזטראות שהם עצמם הרחבת רה"י מגלה שכוונת האיסור מושיט ג"כ הוי איסור הרחבת הרה"י.

ולפמש"כ דאפשר דגדר מושיט הוא כיסוי וביטול הרה"ר, דוגמא של גזוזטראות לפרמב"ם מאוד מדויקת. לפי הרמב"ם גזוזטראות הוי מקום מיוחדת להרחבת רה"י לעבור "על הרה"ר. א"כ דווקא מובא במשנה איסור מושיט של ביטול ברה"ר ע"פ דוגמא של גזוזטראות דהם עצמם מהווים ביטול רה"ר.³⁴

³⁴ ואין כוונתי לומר דהרש"י או הרמב"ם מביא דוגמאות אלו משום שסוברים שכן הוא גדר האיסור, דכבר ביארנו ביאורים אחרים בהני ראשונים בפרט בדעת הרמב"ם.

אלא כוונתי, דאחר שידיענן כמה סברות הראשונים בגדר האיסור, לפי דעתם פי' גזוזטראות שמוכשר בראשונים האחרים מובנים היטב. באמת בדעת רש"י, כ"כ הראש יוסף, שמדויק ב(ה). דס"ל לרש"י דמושיט לא הוי מדין הוצאה, א"כ אפ"ל דרש"י ס"ל דהוי דין חיבור רה"י. אבל רש"י, כ"כ לעיל, לא ס"ל כרב האי לענין מקור מושיט מהמשכן.

ה. סיכום

חקרנו בהתחלה האם מושיט א' מדיני הוצאה, או האם ההבדלים בין מושיט להוצאה מגלה לנו שמושיט הוא פרשה בפנ"ע. ועוד שאלנו, אם מרחיבים הגדרת הוצאה לכלול אפי' מושיט עם כל דינים שונים שלו – האם זה מגלה לנו יסוד חדש בגדר דין הוצאה. ועוד, אם מושיט הוא דבר שונה מהוצאה – מהו הגדרת פרשה החדשה של מושיט – מהו גדר מעשה איסור דמושיט. זהו סיכום תירצים לקושיות אלו.

בהני דס"ל דמושיט הוא בפרשת הוצאה, מצינו ד' מהלכים:

א] לדעת הרמב"ם מושיט הוא תולדה משום גריעותא, דאין מושיט נחשב הוצאה העקרוני, משום דאין במושיט יציאת הגברא ממקומו, ויציאת הגברא ממקומו מהווה חלק העקרוני של איסור הוצאה – "אל יצא איש ממקומו".

ב] שיטת המאירי והר"ן והרא"ה – דמושיט נכלל בתולדה דהוצאה ממש, למאירי הוא העברת ד"א ברה"ר – דמעביר מן קצה א' של רה"ר לקצה אחרת, להרא"ה הוא הוצאה לרה"ר, ולהר"ן אפשר דהוי מדין הוצאה או הכנסה.

ג] לדעת התוס' ביארנו דמושיט הוא תולדה דהוצאה, דגדר הוצאה הוא מעשה חילוף רשויות, ומרה"י לרה"י אחר הוא מעשה חילוף, כיון שעובר על הרה"ר באמצע הוה כמחליף מרשות א' לרשות אחרת לגמרי. אבל יותר מזה ביארנו, דכיון דהוצאה מלאכה גרועה היא, מושיט הוא תולדה חזקה יותר משאר תולדה דשאר מלאכות. לכן למידים ממנה על עיקר גדר הוצאה, וכל שאר אופני הוצאה, כעין מעביר וזורק, למידים כמה דינים ממושיט.

ד] דעת הריטב"א שמושיט הוא אב, אבל הוא אבות הרבה מעין מלאכה אחת, אבל הציענו שאין בדעתו דמושיט ממש כמעשה דהוצאה, או אפילו שתכליתו דומה להוצאה – עקירת חפצא ממקומו, אלא באמת מושיט הוא מלאכה חשובה שמהווה חיוב עצמאי לענין מלאכת שבת, אלא דכיון דקבלו חז"ל מסיני דאינו אלא ל"ט מלאכות, ודומה מושיט להוצאה,

נכלל במלאכת הוצאה ברשימת המלאכות והעושה שניהם אינו חייב אלא קרבן אחת.

ובהני דס"ל דאין מושיט מדין הוצאה אלא הוי אב בפנ"ע כהירושלמי, דהיינו הראשונים דס"ל כרב האי, ביארנו ג' מהלכים בהבנת גדר החדש של מושיט:

א] הבנת התוצ"ח בדעת הרשב"א שגדר מעשה מושיט הוי מעשה הוצאה ממש, אבל בכללי הרשויות שונה מושיט מהוצאה. הוצאה חייבת ברשות היחיד ורבים. מושיט חייב ברה"י ומקום למעלה מי'.

ב] הבנת הרשב"א בדעת רב האי דאיסור מושיט דין בחיבור ב' רשויות היחיד להדדי להיות רשות אחת. וביארנו, דאיסורא דמושיט הוא להרחיב מקומו בשבת.

ג] הבנת הריטב"א בדעת רב האי דאיסור מושיט היא כיסוי רה"ר, שמבטל ממנה שם רה"ר.